

Projekt

z dnia 19 stycznia 2015 r.
Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY GMINY DUSZNIKI**

z dnia 27 stycznia 2015 r.

w sprawie: przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Duszniki na lata 2015-2018”.

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 j.t.) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 j.t.) **Rada Gminy Duszniki** uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Opieki nad Zabytkami Gminy Duszniki na lata 2015-2018”, zaopiniowany pozytywnie przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Duszniki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego

Załącznik do Uchwały Nr
Rady Gminy Duszniki
z dnia 27 stycznia 2015 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
GMINY DUSZNIKI
NA LATA 2015 - 2018

DUSZNIKI 2014

SPIS TREŚCI

str.

Wstęp.....	4
1. Położenie i krótka charakterystyka gminy.....	4
2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	7
3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami – zadania i kompetencje organu gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	8
4. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	9
5. Organy ochrony zabytków.....	14
6. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.....	15
6.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	15
6.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury.....	15
6.1.2. Założenia do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	16
6.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa.....	18
6.2.1 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego	18
6.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	20
6.2.3. Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego.....	25
7. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	25
7.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków.....	25
7.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.....	27
7.3. Zabytki ruchome.....	35
7.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków (układy urbanistyczne, parki kulturowe, parki krajobrazowe).....	35
7.5. Zabytki archeologiczne.....	35

7.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.....	36
7.5.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej.....	36
7.5.3. Opis koncentracji stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją i krótką analizą chronologiczną, uwarunkowania fizjograficzne.....	36
7.5.4. Stan zachowania zabytków archeologicznych oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych.....	41
7.5.5. Obszary największego zagrożenia dla zabytków archeologicznych w gminie.....	43
8. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.....	45
8.1. Uwarunkowania wynikające ze <i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy</i>	45
8.2. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy.....	49
9. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.....	70
10. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie	76
11. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	78
11.1. Gminna ewidencja zabytków.....	78
11.2. Edukacja i promocja w zakresie ochrony zabytków.....	79
11.3. Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.....	80
11.4. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami.....	80
12. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	82
13. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	83
14. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami	83

Wstęp

Podstawowym założeniem *Programu opieki nad zabytkami dla gminy Duszniki na lata 2015-2018* jest ukierunkowanie działań lokalnego samorządu na poprawę stanu zachowania i utrzymania środowiska kulturowego. W ostatnich latach, dla realizacji tego założenia, coraz większy nacisk kładzie się na aktywizację lokalnych środowisk samorządowych. W ramach budowy nowoczesnego oblicza społeczeństwa, dostrzega się potrzebę pogłębiania świadomości społeczeństwa w oparciu o fundamenty miejscowych tradycji kulturowych. Lokalna tradycja jest szczególnie cennym dziedzictwem kulturowym, składa się ze splotu wydarzeń (kontekst dziejowy, historie poszczególnych ludzi, grup społecznych), zachowanych pamiątek (zabytki architektury i budownictwa, zabytki ruchome, zabytki archeologiczne). Miejskowa historia zaś, najczęściej dotycząca poszczególnych rodzin czy niewielkich grup społecznych, przenosi się na dzieje regionu. Opieka nad dziedzictwem kulturowym powinna zatem leżeć u podstaw budowania nowoczesnego społeczeństwa, świadomego swojej przeszłości, która w oczywisty sposób pomaga definiować tożsamość kulturową jako wartościowy składnik struktury współczesnej cywilizacji.

Program jest kolejnym dokumentem, który uwzględnia znowelizowane akty prawne, kierunki działań oraz ich realizacje wynikające z *Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Duszniki na lata 2009-2012*.

1. Położenie i krótka charakterystyka gminy

Gmina Duszniki jest gminą wiejską położoną w południowej części powiatu szamotulskiego, w północno - zachodniej części województwa wielkopolskiego, w odległości ok. 40 km na zachód od Poznania.

Powierzchnia gminy zajmuje obszar 156,30 km², co stanowi 13,96% powierzchni powiatu. Użytki rolne zajmują ok. 86% powierzchni gminy, użytki leśne 6,4%, w tym 0,77 ha to obszar chroniony *Rezerwat modrzewia „Duszniczki”*, zaś wody tylko 1,2 % ogólnej powierzchni. Gmina posiada rolniczy charakter, spełnia też funkcje przemysłowo-usługowe.

Według danych GUS z 2012 r., Gmina Duszniki jest zamieszkiwana przez 8582 osoby, w tym ok. 2400 mieszka w Dusznikach, które są największym ośrodkiem osadnictwa w gminie i gdzie mieści się siedziba władz samorządowych. Gęstość zaludnienia wynosi 55 M/ km². Strukturę osadniczą tworzy 20 miejscowości, w tym 17 wsi posiadających status sołeckich: Brzoza, Ceradz Dolny, Chełminko, Duszniki, Grzebienisko, Kunowo, Mieściska, Młynkowo, Niewierz, Podrzewie, Sędzino, Sędziny, Sękowo, Wierzeja, Wilczyna, Wilkowo, Zakrzewko.

Gmina sąsiaduje:

- od północy - z gminą Szamotuły,
- od północnego – wschodu - z gminą Kaźmierz,
- od wschodu - z gminą Tarnowo Podgórne,
- od południa - z gminami Buk i Opalenica,
- od południowego – zachodu - z gminą Kuślin,
- od zachodu - z gminą Lwówek,
- od północnego – zachodu - z gminą Pniewy.

Jednostki osadnicze gminy łączy sieć dróg: 17 odcinków dróg powiatowych o łącznej długości ok.78 km i gminnych o długości 95 km. Przez jej tereny przebiegają również szlaki komunikacyjne o znaczeniu międzynarodowym i krajowym: DK nr 92 granica państwa (PL-D) Świecko – Poznań – Warszawa – Terespol – granica państwa (PL-BY), wojewódzka nr 306 Lipnica - Duszniki - Buk, a przez południową część gminy przebiega autostrada A2 Berlin – Moskwa.

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski Jerzego Kondrackiego, obszar gminy położony jest w granicach prowincji Niżu Środkowopolskiego, podprowincji Pojezierze Południowobałtyckie, makroregionu Pojezierze Wielkopolskie, mezoregionu Pojezierze Poznańskie. Rzeźba terenu jest mało zróżnicowana, ukształtowana przez zlodowacenie bałtyckie. Jest to obszar falistej równiny moreny dennej z wyniesieniami polodowcowymi do wys. 90 m n.p.m. Obszar gminy Duszniki jest ubogi w wody powierzchniowe, cały obszar leży w zlewni rzeki Obry. Przez tereny gminne przepływają rzeki: Mogilnica Górna, Mogilnica Wschodnia i Mogilnica Mała. Największym zbiornikiem wodnym

jest Jezioro Wilczyńskie o powierzchni 8,5 ha, ponadto znajduje się tutaj również mniejsze Jezioro Niewierskie (3,5 ha).

Najstarsze ślady osadnictwa na terenie gminy sięgają epok prehistorycznych - mezolitu. Obecny układ miejscowości gminy ukształtował się głównie w okresie średniowiecza. W źródłach pisanych nazwa Duszniki pojawia się w 1417 roku. Miejscowość od XIII w. wchodziła w skład dóbr biskupów poznańskich, a wcześniej stanowiła własność książąt piastowskich. Biskupi przeprowadzili lokację wsi na prawie niemieckim. Również o innych miejscowościach w gminie wspominają dokumenty źródłowe, sięgające odległych czasów. Pierwsza wzmianka o wsi Wilczyna pojawia się w 1298 roku, o Grzebienisku pochodzi z 1387 roku, Mieścinka wspomnianie są w 1405 r., Sękowo i Ceradz na początku XV wieku, Młynkowo wymieniane jest w roku 1510, Podrzewie w 1403 r., Brzoza w XIV w., a Sarbia w 1394 r.

W okresie rozbiorów omawiane tereny znalazły się pod panowaniem Prus, wchodząc w skład Wielkiego Księstwa Poznańskiego. W okresie działalności pruskiej Komisji Kolonizacyjnej sprowadzono tutaj osadników z Niemiec.

W 1918/1919 roku mieszkańcy gminy walczyli w szeregach powstańczych zwycięskiego Powstania Wielkopolskiego, w wyniku którego omawiane tereny włączono do odrodzonego państwa polskiego. Okres międzywojenny to czas rozwoju i działalności wielu organizacji i stowarzyszeń, który został przerwany wybuchem II wojny światowej. Już 3 września na Duszniki spadły pierwsze bomby lotnicze, a jednostki Wehrmachtu wkroczyły 10 września 1939 roku. Hitlerowski najeźdźca represjonował i prześladował mieszkańców gminy. Szerzyły się aresztowania, egzekucje, wywózki do obozów koncentracyjnych, wysiedlenia do Generalnej Guberni. Mieszkańcy gminy uczestniczyli w walkach na wszystkich frontach II wojny światowej. W styczniu 1945 r. tereny zajmowane przez gminę zostały wyzwolone przez wojska radzieckie i rozpoczął się nowy etap przemian społeczno-gospodarczych. Społeczność gminna upamiętniła swoich bohaterów, stawiając w 1974 r. pomnik wdzięczności „Powstańcom Wielkopolskim 1918-1919,

Bohaterskim Żołnierzom 1939-1945, Ofiarom Faszyzmu”. 1 stycznia 1973 roku utworzono gminę Duszniki. W latach 1975-1998 gmina administracyjnie należała do ówczesnego województwa poznańskiego.

Wykształcony na przestrzeni wieków dorobek kultury materialnej, którego zasoby przetrwały w gminie Duszniki do czasów obecnych, również dziedzictwo niematerialne – pielęgnowana gwara, obrzędy, muzyka ludowa - są wyrazem troski władz samorządowych, aby poznały je kolejne pokolenia, dają również podstawę do kreowania nowych propozycji turystycznych, promocyjnych i generujących wzmacnianie lokalnych więzi społecznych.

2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Nadrzędnym celem *Programu opieki nad zabytkami gminy Duszniki na lata 2015-2018* jest ukierunkowanie działań samorządu gminnego na poprawę stanu zachowania i utrzymania zasobów dziedzictwa kulturowego gminy. Szczegółowe cele wynikają z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Cele te określone zostały następująco:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków,

- eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami – zadania i kompetencje organu gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r., poz. 594 ze zmianami).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. sprawy kultury, a więc bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami), która nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- a) prawo utworzenia przez radę gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii konserwatora zabytków) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art.16),
- b) obowiązek uwzględniania w strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 18 i 19),
- c) obowiązek uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 20),
- d) obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych

- wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22, ust. 4),
- e) przyjmowanie zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem oraz powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 32, ust.1, pkt 3 i ust. 2),
 - f) przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33, ust. 1 i 2),
 - g) sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego gmina posiada tytuł prawny (art. 71, ust. 1 i 2)
 - h) prawo udzielania przez organ stanowiący gminy, na zasadach określonych w podjętych uchwałach, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 81),
 - i) obowiązek sporządzenia przez wójta gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87, ust.1).
 - j) obowiązek sporządzenia i przedstawienia radzie gminy sprawozdania z realizacji programu (art. 87, ust. 5).

4. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawarte zostały w szeregu dokumentach:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zmianami)

Ustawa zasadnicza stanowi fundament systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce. Zgodnie z art. 5, art. 6 ust. 1 Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego, zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju oraz stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będących źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.

Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa art. 86 ustawy.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami)

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w kraju, określa politykę zarządzania zabytkami, wyznacza główne zadania państwa i właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres i formy ochrony i opieki nad zabytkami, zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, formy ochrony zabytków.

Ochrona zabytków (art. 4) polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu m.in.:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków, ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi za granicę.

W art. 5 zdefiniowane zostało pojęcie opieki nad zabytkami, która sprawowana jest przez właściciela lub posiadacza zabytku. Polega ona w szczególności na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku wraz z jego otoczeniem w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego

znaczeniu dla historii i kultury.

Ze względu na bardzo zróżnicowany charakter obiektów, które mogą być zabytkami, w art. 6 przedstawiono przykładowe wyliczenie z podziałem na zabytki nieruchome, ruchome i archeologiczne. Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące, w szczególności: krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego, obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące, w szczególności: dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego, materiałami bibliotecznymi, instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi, przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności: pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyskami, kurhanami, relikwiami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa wyróżnia (w art. 7) następujące formy ochrony:

- 1) wpis do rejestru zabytków,
- 2) uznanie za pomnik historii,
- 3) utworzenie parku kulturowego,
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zmianami)

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. sprawy kultury, a więc bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627 ze zmianami)

Ustawa określa, że przy sporządzaniu prognozy oddziaływania na środowisko należy dokonać analizy i oceny oddziaływania m.in. na obiekty zabytkowe. W przypadku odstąpienia od przeprowadzenia postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, ustawa nakłada obowiązek sprawdzenia, czy decyzja o odstąpieniu uwzględnia obszary mające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r. Nr 110, poz. 647 ze zmianami)

Zapisy ustawy określają, iż podczas sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego oraz ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego należy uwzględnić obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Ustawa nakłada na samorzady obowiązek zawiadomienia konserwatora zabytków o przystąpieniu do sporządzania studium i planów

zagospodarowania przestrzennego, uwzględnienia wniosków konserwatorskich oraz uzgodnienia dokumentów.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013, poz. 627 ze zmianami)

Zgodnie z art. 83 ust. 2 ustawy, zezwolenie na usunięcie drzew i krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków wydaje wojewódzki konserwator zabytków.

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 ze zmianami)

Ustawa określa (w art. 13), iż pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, stanowiącej własność jednostki samorządu terytorialnego i Skarbu Państwa (za wyjątkiem nieruchomości będących we władaniu Agencji Nieruchomości Rolnych). W myśl art. 29, jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z niej, można nałożyć na nabywcę obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej obiektów zabytkowych. Przy sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, ustaloną cenę obniża się o 50 % (art. 68). Właściwy organ, może za zgodą odpowiednio wojewody, rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. Nr z 2013 r., poz. 1409)

Art. 5 ust. 1, pkt 7 oraz ust. 2.

Obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz utrzymywać w należyтым stanie technicznym i estetycznym, nie dopuszczając do nadmiernego pogorszenia jego właściwości użytkowych i sprawności technicznej, w szczególności w zakresie związanym z wymaganiami ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Art. 30 ust. 2.

Do zgłoszenia robót budowlanych należy dołączyć, w zależności od potrzeb, pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 30 ust. 7.

Właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Art. 39 ustawy określa, iż:

- prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia konserwatora zabytków,
- pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków,
- w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów nie wpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

5. Organy ochrony zabytków

Organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków,
- 2) na terenie województwa wielkopolskiego, Wojewoda Wielkopolski, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie wykonuje Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Na podstawie porozumienia z dnia 6 maja 2014 r. zawartego pomiędzy Wojewodą Wielkopolskim i Starostą Szamotulskim w sprawie powierzenia Powiatowi Szamotulskiemu części spraw z zakresu

właściwości Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, powołany został Powiatowy Konserwator Zabytków. Porozumienie opublikowano w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego z dnia 6 maja 2014 r., poz. 2966. Powiatowy Konserwator Zabytków działa od 14 maja 2014 r.

Wojewoda Wielkopolski powierzył Powiatowi Szamotulskiemu wykonywanie następujących zadań:

- wydawanie decyzji, postanowień i zaświadczeń dotyczących zabytków, określonych w ustawie z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz w przepisach odrębnych, w sprawach dotyczących zabytków nieruchomych będących, w szczególności: krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi, dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego, obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
- sprawowanie nadzoru nad prawidłowością prowadzonych badań konserwatorskich, architektonicznych, prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i innych działań przy zabytkach,
- organizowanie i prowadzenie kontroli w zakresie ochrony zabytków i opiece nad zabytkami oraz egzekwowanie obowiązków nałożonych na posiadaczy zabytków zgodnie z przepisami odrębnymi,
- upowszechnianie wiedzy o zabytkach,
- współpraca z innymi organami administracji publicznej,
- prowadzenie i aktualizacja podstawowej dokumentacji zabytków.

6. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

6.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

6.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 wraz

z uzupełnieniem na lata 2004-2020 (przyjęte przez Radę Ministrów w dniu 21.09.2004 r.)

Głównym celem strategicznym jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów w Polsce poprzez m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywną ochronę zabytków. Wśród kierunków działań wymieniono kompleksową rewaloryzację obiektów zabytkowych, ich adaptację na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, społeczne, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, promocję potencjału kulturowego regionów.

Instrumentem realizacji strategii jest Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”. Wśród najważniejszych celów strategicznych państwa z sferze ochrony zabytków wymieniono:

- przygotowanie skutecznego systemu prawno-finansowego wspierania ochrony i opieki nad zabytkami,
- podjęcie prac nad kompleksowym systemem edukacji na rzecz dziedzictwa,
- poszukiwanie instrumentów wzmacniających efekty działalności służb konserwatorskich,
- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksowa poprawa stanu zachowania zabytków nieruchomych.

6.1.2. Założenia do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Opracowanie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest ustawowym obowiązkiem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Tezy do dokumentu, które wyznaczają ramy opracowania, zostały sporządzone w 2004 r. na zlecenie Generalnego Konserwatora Zabytków. Wśród nich, na szczególną uwagę zasługują zapisy odnoszące się odpowiednio do działań o charakterze systemowym, dokumentowania, monitorowania, standaryzacji metod działania oraz edukacji. Wśród celów i kierunków działań wymienia się m.in.:

- pełną ocenę stanu krajowego zasobu zabytków nieruchomych,

ruchomych i archeologicznych,

- udoskonalenie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- zorganizowanie systemu służb dla monitorowania stanu dziedzictwa kulturowego,
- kształcenie społeczeństwa w duchu poszanowania dla autentyzmu oraz wartości materialnych i niematerialnych wspólnego, wielokulturowego dziedzictwa,
- stworzenie sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki nad zabytkami.

Program ma na celu również uporządkowanie działań w sferze ochrony poprzez wskazanie podstawowych zasad konserwatorskich:

- 1) zasada *primum non nocere*,
- 2) zasada maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
- 3) zasada minimalnej, niezbędnej ingerencji (powstrzymanie się od działań niekoniecznych),
- 4) zasada, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to) co na oryginał działa niszcząco,
- 5) zasada czytelności i odróżnialności ingerencji,
- 6) zasada odwracalności metod i materiałów,
- 7) zasada wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

W opracowanym projekcie krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określony został cel główny, jakim jest wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków. Celowi głównemu przyporządkowano cele szczegółowe i kierunki działania.

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce. Cel ten będzie realizowany poprzez:
 - porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych,
 - przygotowanie ratyfikacji *Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego*,

- wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych,
- wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego,
- opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych,
- opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków,
- kontynuacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków. Cel ten będzie realizowany poprzez:

- zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach,
- wypracowanie standardów pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną,
- podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków,
- merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji. Cel ten realizowany będzie poprzez:

- przygotowanie ratyfikacji *Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa*, Faro 2005,
- wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych,
- promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu,
- zwiększenie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

6.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa

6.2.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego

Zaktualizowana „Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do

2020 roku. Wielkopolska 2020” jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjęta przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego w dniu 17 grudnia 2012 r. Uchwałą Nr XXIX/559/12.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia zawarte w cyt. dokumencie stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę jakości krajobrazu kulturowego. Zakłada konieczność wyznaczenia w planie zagospodarowania przestrzennego terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego, które należy wesprzeć pakietem pomocy ułatwiającej wykorzystanie tego czynnika. Wsparcie powinno objąć, z jednej strony rewitalizację obiektów, a z drugiej, przedsiębiorczość budowaną na wykorzystaniu tego sektora, szczególnie w turystyce.

Generalnym celem „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego” jest poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej, skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców. Cel ten będzie realizowany przy pomocy celów strategicznych i operacyjnych.

W ramach celu strategicznego „Zwiększenie spójności województwa” określony został cel operacyjny „Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego”. Środowisko kulturowe może być dla wybranych obszarów istotnym czynnikiem aktywizacji gospodarczej i budowania lokalnych przewag konkurencyjnych. Na wielu obszarach jest ono jedynym realnym czynnikiem wzrostu.

Cel ten realizowany powinien być przede wszystkim przez następujące kierunki działań:

- kompleksowe programy rewitalizacji i aktywizacji gospodarczej wykorzystującej walory kulturowe,
- tworzenie parków kulturowych,
- promocja terenów o wybitnych walorach kulturowych,
- odnowa obiektów dziedzictwa kulturowego.

Cel strategiczny zakładający „Zwiększenie zasobów oraz

wyrównywanie potencjałów społecznych województwa” ma być realizowany poprzez cel operacyjny „Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego”

Jednym z fundamentów kapitału społecznego jest tożsamość regionalna, otwartość na inne kultury oraz tolerancja. Bez poczucia tożsamości i znajomości własnej kultury nie można budować więzi społecznych. Rozwój społeczny, w tym tożsamość kulturowa, jest ważnym czynnikiem kształtowania konkurencyjności regionu.

Wielkopolska może być regionem, który nie tylko wspiera wewnętrzny rozwój kulturalny, ale również przyciąga jednostki kreatywne, działające w przestrzeni kultury poprzez stworzenie wizerunku regionu otwartego na mobilność idei oraz odmienne wzorce i wartości kulturowe.

Cel ten realizowany powinien być przede wszystkim przez następujące kierunki działań:

- promocja kultury regionalnej,
- poprawa warunków dla utrwalania tożsamości oraz upowszechniania dorobku kultury lokalnej i regionalnej,
- ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz historycznego regionu,
- wsparcie rozwoju kultury jako jednego z kreatywnych sektorów gospodarki regionu i rozwój przedsiębiorczości w tej dziedzinie,
- wzmocnienie pluralizmu kulturowego jako rozwojowej przeciwwagi dla dziedzictwa kulturowego regionu,
- stymulacja przepływu treści kulturowych (transfer międzykulturowy) oraz wewnętrznej innowacji w sferze kultury, jako niezbędnych czynników rozwoju kultury,
- zmniejszanie przestrzennych, społecznych i ekonomicznych dysproporcji w dostępie do kultury.

6.2.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego sporządzony na okres perspektywiczny do roku 2020,

uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr XLII/628/2001 z dnia 26 listopada 2001 roku, zmieniony Uchwałą Nr XLVI/690/10 z dnia 26 kwietnia 2010 r.

W rozdz. „Uwarunkowania rozwoju przestrzennego. Uwarunkowania wewnętrzne”, pkt 18 „Kultura i dziedzictwo narodowe” podkreślono wartość tożsamości regionalnej. Oparta na tradycji regionalnej i najważniejszych cechach wyróżniających region terytorialnie, historycznie, społecznie i kulturowo jest ważnym elementem dziedzictwa kulturowego.

Omówiono wielkości zachowanej substancji zabytkowej w regionie: stanowiska archeologiczne, zabytki architektury i budownictwa, pomniki historii, parki kulturowe, wymieniając najcenniejsze, charakterystyczne dla poszczególnych epok. Podkreślono konieczność powołania nowych parków kulturowych, które mogą stanowić podstawy do sporządzenia i wdrożenia strategii promocji kultury województwa wielkopolskiego oraz mogą stać się czynnikiem dla rozwoju turystyki opartej o wartości krajobrazu i kultury. Jednym z najważniejszych elementów generujących rozwój turystyki są szlaki kulturowe. Bogata przeszłość historyczna i kulturowa Wielkopolski stwarza wiele możliwości do przeprowadzenia szlaków kulturowych, a tym samym promocji Wielkopolski w skali lokalnej, krajowej czy międzynarodowej.

W rozdz. 31. „Ochrona i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego” wymieniono najważniejsze nurty działania, mające na celu osiągnięcie optymalnego stanu środowiska kulturowego:

- ochrona istniejących zasobów materialnych i duchowych,
- kreowanie nowych jakości w obrębie poszczególnych dziedzin składających się na kulturę, a zwłaszcza kreowanie nowej przestrzeni,
- kształtowanie świadomości – upowszechnianie wiedzy o środowisku kulturowym Wielkopolski wśród mieszkańców regionu, kraju i za granicą.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego szczególne znaczenie ma ochrona obszarowa, a więc

ochrona całych układów przestrzennych miast i wsi, ochrona krajobrazów kulturowych w parkach kulturowych i w strefach kulturotwórczych, szlaków kulturowych oraz pojedynczych obiektów.

Najważniejsze działania w ramach ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego w ramach planowania przestrzennego to:

- zwiększenie nakładów na ochronę dziedzictwa kulturowego, zarówno w budżecie państwa, jak i budżetach samorządowych,
- wpisanie do rejestru zabytków wszystkich zachowanych założeń i układów urbanistycznych,
- poszerzenie ewidencji zasobów dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego. Konieczne jest umożliwienie publicznego dostępu do ewidencji w formie elektronicznej,
- dalsze prowadzenie archeologicznych badań osadniczych,
- wzbogacanie dokumentacji dotyczącej obiektów dziedzictwa kulturowego, w szczególności: opisów, szkiców, map i opracowań obiektów oraz digitalizacji danych i ich udostępnianie w formie elektronicznej,
- promocja szlaków kulturowych, parków kulturowych, pomników historii, a także obiektów wpisanych na listy dziedzictwa europejskiego,
- podnoszenie wizerunku województwa jako produktu turystycznego, poprzez prawidłową informację turystyczną w celu dotarcia do określonych atrakcji turystycznych.

W rozdz. 31.1.1. „Ochrona układów urbanistycznych i ruralistycznych” wymieniono elementy, które jej podlegają: rozplanowanie ulic, rynków i placów miejskich, parametry kwartałów, pasma zieleni, dominanty przestrzenne, panoramy, osie widokowe oraz wszelkie formy specyficznej zabudowy miejskiej. Ochrona układów przestrzennych, urbanistycznych i ruralistycznych powinna być rozpatrywana wraz z nawarstwieniami kulturowymi w których obecna jest cała sekwencja dziejów. Jest to działanie niezbędne dla zachowania ciągłości historycznej tworzenia się sieci osadniczej.

Sprzymierzeńcem systemowych działań wspierających może się

stać aspekt ekonomiczny w postaci korzyści gospodarczych uzyskiwanych z turystyki na terenach o atrakcyjnych i zadbanych śródmieściach – pojedynczych wybitnych obiektach z historycznym tłem kulturowym, nadającym całości oczekiwany klimat.

Podobny system powinien objąć również układy ruralistyczne. Ochrona kompleksowa architektury wiejskiej jest możliwa do zrealizowania na terenach, których głównym motorem rozwoju stanie się turystyka. Właściwą formą ochrony jest adaptowanie zabytkowych obiektów architektury wiejskiej na obiekty rekreacji indywidualnej. Najwartościowsze obiekty, dla których nie da się zapewnić ochrony w istniejących zespołach zabudowy, powinny się znaleźć w skansenach. Z uwagi na brak możliwości przetrwania wszystkich zabytków architektury wiejskiej, niezbędne jest systematyczne dokumentowanie obiektów o wartościach historycznych i estetycznych.

W rozdz. „Kierunki zagospodarowania przestrzennego. Polityka przestrzenna”, pkt 29 „Polityka poprawy efektywności struktur przestrzennych” przedstawiono zbiór najważniejszych zasad, mających na celu uzyskiwanie optymalnych efektów w zagospodarowaniu przestrzeni. Ład przestrzenny to takie zagospodarowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne.

Ład przestrzenny można uzyskać m. in. przez:

- przestrzeganie wytycznych konserwatorskich w zakresie poszczególnych obiektów objętych ochroną jak również zasad zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych,
- kontynuowanie architektury wiejskiej przy założeniu, że tradycyjny nurt architektury lokalnej regionu nie powinien mieć prawa wyłączności, ale powinien stanowić ważny wyróżnik dla zachowania regionalnej specyfiki. Na terenach szczególnie cennych krajobrazowo należy unikać realizacji projektów odległych stylistycznie, pochodzących z kulturowo odmiennych regionów,
- ochronę krajobrazu, szczególnie w rejonach o najwyższych

walorach przyrodniczych i kulturowych.

Dla kształtowania przestrzeni miejskich przyjęto m.in. następujące zasady:

- ochrona dziedzictwa kulturowego, tożsamości i tradycyjnych elementów środowiska miejskiego, takich jak: zabytkowe dzielnice, budynki, dominanty przestrzenne, panoramy, tereny zielone i tereny otwarte; respektowanie zaleceń wynikających z przepisów ochronnych i poszerzanie ochrony prawnej,
- wykorzystywanie atutów wynikających z ukształtowania terenu, osi widokowych, dominant przestrzennych, panoram,
- podnoszenie wymogów architektonicznych, szczególnie w stosunku do obiektów realizowanych na obszarach śródmieść oraz w pobliżu terenów o najwyższych walorach kulturowych i przyrodniczych,
- podejmowanie opracowań planistycznych dotyczących rewaloryzacji przestrzeni miejskich.

Dla kształtowania obszarów wiejskich przyjęto m. in. następujące zasady:

- ochrona charakterystycznych układów ruralistycznych oraz zespołów sakralnych, pałacowo-parkowych, folwarków, ochrona zabytkowych budynków mieszkalnych, gospodarczych, wiatraków, remiz, szkół, kuźni, młynów, gorzelni i innych elementów specyficznych dla architektury wiejskiej np. kapliczek i krzyży,
- poszanowanie kształtowanej tradycyjnie różnorodności form osadnictwa wiejskiego w poszczególnych rejonach,
- twórcze wykorzystywanie wzorców architektury lokalnej przy formułowaniu warunków dla projektowanej zabudowy, odwoływanie się do architektury regionalnej Wielkopolski, preferowanie rodzimych materiałów budowlanych oraz tradycyjnych elementów małej architektury.

W rozdz. 31.3. „Promowanie świadomości regionalnej Wielkopolski” uznano, że do zaistnienia Wielkopolski jako regionu atrakcyjnego kulturowo, niezbędne jest intensywne promowanie wiedzy o środowisku kulturowym regionu. Działania na rzecz promowania świadomości regionalnej Wielkopolski mają na celu pobudzenie aktywności lokalnych środowisk, przywrócenie etosu wielkopolskiego oraz pielęgnowanie

regionalizmu, tzw. „małych ojczyzn”, m.in. poprzez:

- promowanie gwary, obyczajów, potraw, strojów, lansowanie folklorystycznych zespołów tanecznych,
- kształtowanie otwartości wobec innych mniejszości i kultur, prezentowanie ich dorobku kulturowego,
- organizowanie jarmarków, pokazów tradycyjnego rzemiosła, konkursów związanych z tematyką regionalną.

6.2.3. Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego

Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2013-2016 przyjęty został Uchwałą Nr XXXVIII/763/13 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 28 października 2013 r.

Myślą przewodnią opracowania *Programu* było uznanie potrzeby zachowania zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego jako ważnego czynnika wpływającego na kształtowanie się tożsamości regionalnej i promocji turystycznej. Program określił stan, do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami, wskazuje konieczne do wykonania zadania i sugeruje sposoby ich realizacji poprzez określenie podstawowych założeń organizacyjnych, finansowych, edukacyjnych i promocyjnych.

W rozdz. 3 „Charakterystyka dziedzictwa kulturowego województwa wielkopolskiego” wymieniono z terenu gminy nieużytkowany kościół ewangelicki w Dusznikach.

7. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

7.1. Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy wpisane do rejestru zabytków

Do najcenniejszych zabytków na terenie gminy wpisanych do rejestru zabytków należą:

BRZOZA

ZESPÓŁ DWORSKI:

a. dwór, mur., ok. 1900 r.,

Rejestr zabytków Nr 2095/A z dnia 22.07.1986 r.

b. park, k. XIX w.

Rejestr zabytków Nr 1825/A z dnia 05.02.1981 r.

CERADZ DOLNY

PARK DWORSKI, 2 poł. XIX w.

Rejestr zabytków Nr 1832/A z dnia 20.02.1981 r.

DUSZNIKI

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. MARCINA:

a. kościół, mur., 1 poł. XVI w., rozbud. 1903 – 1904 r. o przęsło i wieżę,
1913 r. dobudowa nawy bocznej i zakrystii,

Rejestr zabytków Nr 2447/A z dnia 21.12.1932 r.

b. plebania, mur., k. XVIII w.

Rejestr zabytków Nr 1508/A z dnia 11.04.1974 r.

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO:

Rejestr zabytków Nr 2352/A z dnia 12.04.1995 r.

a. kościół, mur., 1866 r.,

b. cmentarz przykościelny, ok. 1866 r.

PARK DWORSKI, poł. XIX w.

Rejestr zabytków Nr 769/Wlkp/A z dnia 5.02.1981 r. i 14.09.2009 r.

NIEWIERZ

PARK DWORSKI, 2 poł. XIX w.

Rejestr zabytków Nr 1822/A z dnia 5.02.1981 r.

PODRZEWIE

ZESPÓŁ DWORSKI:

a. dwór, mur., 1910 r.,

Rejestr zabytków Nr 2190/A z dnia 20.04.1990 r.

b. park, pocz. XX w.

Rejestr zabytków Nr 1826/A z dnia 5.02.1981 r.

SARBIA

PARK DWORSKI, 1 poł. XIX w.

Rejestr zabytków Nr 1841/A z dnia 2.03.1981 r.

SĘDZINY

ZESPÓŁ PAŁACOWY:

Rejestr zabytków Nr 1776/A z dnia 15.12.1977 r.

- a. pałac, mur., 1 poł. XIX w., przebud. XIX/XX w.,
- b. oficyna północna, mur., 4 ćw. XIX w.,
- c. oficyna południowa, mur., 4 ćw. XIX w.
- d. park, pocz. XIX w.

SĘKOWO

PARK DWORSKI, 2 poł. XIX w.

Rejestr zabytków Nr 1842/A z dnia 2.03.1981 r.

WILCZYNA

KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ŚW. JADWIGI, mur., 1 poł. XVI w., rozbud. i przebud. 1890-1900 r.

Rejestr zabytków Nr 776/A z dnia 14.11.1969 r.

PARK DWORSKI, XIX/XX w.

Rejestr zabytków Nr 1846/A z dnia 2.03.1981 r.

ZAKRZEWKO

ZESPÓŁ PAŁACOWY:

Rejestr zabytków Nr 2211/A z dnia 19.08.1991 r.

- a. pałac, mur., 2 poł. XIX, wieża i przybudówka 1913 r.,
- b. park, ok. 1880 r.,

7.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków

BRZOZA

KAPLICZKA Z FIGURĄ MATKI BOSKIEJ, mur., ok. 1900 r.

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- a. dwór, mur., ok. 1900 r.,
- b. park, k. XIX w.,
- c. kapliczka z figurą Matki Boskiej, mur., 1871 r.,
- d. rządówka, nr 3, mur., pocz. XX w.,
- e. stodoła, ob. budynek inwentarski, mur., pocz. XX w.,
- f. spichlerz, mur., 4 ćw. XIX w.,
- g. brama z ogrodzeniem (północna), mur., 4 ćw. XIX w.,
- h. brama z parku na folwark, 4 ćw. XIX w.

CERADZ DOLNY

PARK DWORSKI, 2 poł. XIX w., ul. Powstańców Wlkp./Parkowa
ZESPÓŁ FOLWARCZNY, ul. Powstańców Wlkp.:

- a. oficyna, mur., pocz. XX w.,
- b. obora, mur., 2 poł. XIX w.,
- c. obora, mur, pocz. XX w.,
- d. chlewnia, mur., 2 poł. XIX w.,
- e. spichlerz i stajnia, mur., pocz. XX w.,
- f. stodoła, mur., pocz. XX w.,
- g. kuźnia, mur., 1900 r.,
- h. gorzelnia, mur., 1905 r.,
- i. brama, mur., pocz. XX w.

CHEŁMINKO

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

DUSZNIKI

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. MARCINA, ul. Jana Pawła II:

- a. kościół, mur., 1 poł. XVI w., rozbud. 1903 – 1904 r. o przęsło i wieżę, 1913 r. dobudowa nawy bocznej i zakrystii,
- b. dzwonnica, mur., 1948 r.,
- c. kaplica cmentarna, mur., pocz. XIX w.
- d. cmentarz przykościelny, XVI w.,
- e. ogrodzenie z bramami, mur., XIX w.,
- f. plebania, nr 114, mur., k. XVIII w.,
- g. organistówka, nr 112, mur., XIX/XX w.,
- h. figura Chrystusa, mur., poł. XIX w.

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO, ul. Szamotulska 12:

- a. kościół, mur., 1866 r.,
- b. cmentarz przykościelny, ok. 1966 r.

KAPLICZKA, mur., ok. 1920-1930 r., ul. Chełmińska/Podrzewska

CMENTARZ KATOLICKI, XX w., ul. Bukowska

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w., ul. Niewierska

SZKOŁA, ob. przedszkole, ul. Broniewskiego 1, mur., 1880 r.

SZKOŁA, ul. Broniewskiego 3, mur., 1913 r.

ZESPÓŁ STACJI KOLEJOWEJ, ul. Kolejowa:

- a. stacja, ob. dom nr 5, mur., ok. 1905 r.,
- b. magazyn, mur., ok. 1905 r.,
- c. dom pracowników kolei nr 10, mur., ok. 1905 r.

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- a. dwór, mur., ok. 1848 r., ul. Jana Pawła II 8,
- b. park, poł. XIX w., ul. Jana Pawła II,
- c. obora, mur., 1900-1910 r., ul. Kolejowa,
- d. spichlerz, mur., ok. 1920 r., ul. Kolejowa.

ul. Jana Pawła II

DOM NR 9, mur., 1910-1920 r.

DOM NR 23, mur., 1900-1910 r.

DOM NR 24, mur., 1920-1930 r.

DOM NR 36, mur., ok. 1900 r.

DOM NR 59, mur., 1900-1910 r.

DOM NR 66, mur., 3 ćw. XIX w.

DOM NR 67, mur., 1897 r.

DOM NR 72, mur., 1910-1920 r.

DOM NR 94, mur., ok. 1920 r.

DOM NR 101, mur., 4 ćw. XIX w.

DOM NR 119, mur., 1912 r.

DOM NR 123, mur., ok. 1910 r.

SZPITAL DLA UBOGICH, ob. dom nr 131, mur., ok. 1770 r.

ul. Lipowa

DOM NR 5, mur., 1920-1930 r.

ul. Szamotulska

DOM NR 3, mur. 3 ćw. XIX w.

DOM NR 9 (d. ośmiorak), mur., ok. 1900 r.

DOM NR 11, mur., 1899 r.

DOM NR 19, mur., 4 ćw. XIX w.

DOM NR 20, mur., pocz. XX w.

GRODZISZCZKO

KAPLICZKA Z FIGURĄ CHRYSYUSA, mur., 4 ćw. XIX w.

SZKOŁA, ob. dom nr 6, mur., 1906 r.

GRZEBIENISKO

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w., ul. Szkolna

ZESPÓŁ SZKOLNY, ul. Szkolna 16:

a. szkoła elementarna katolicka, ob. szkoła podstawowa, mur., 2 poł. XIX

b. szkoła elementarna ewangelicka, ob. gimnazjum, mur., 2 poł. XIX w.,

c. budynek gospodarczy, mur., k. XIX,

ul. Lipowa

DOM NR 8, mur., ok. 1900 r.

ul. Szkolna

GOSPODARSTWO:

a. willa, nr 18, mur., 1928-1930 r.,

b. brama, mur. - żel., 2 poł. XIX w.,

c. dom, szach., ok. poł. XIX w., przylega do nr 18

KUNOWO

KAPLICZKA, mur., ok. 1930 r.

SZKOŁA, ob. dom nr 1, mur., 1900-1910 r.

MIEŚCISKA

ZESPÓŁ DWORSKI:

a. dwór, nr 7, mur., poł. XIX w.,

b. park, ok. 1920 r.

c. budynek gospodarczy, XIX w.

ZAGRODA NR 12:

a. dom, mur., ok. 1900 r.,

b. brama, mur., ok. 1900 r.

MŁYNKOWO

DOM NR 4, mur., 1900-1910 r.

DOM NR 9, mur., 1899 r.

ZAGRODA NR 13:

a. dom, mur., 4 ćw. XIX w.,

b. obora, mur., 1881 r.

NIEWIERZ

KAPLICZKA Z FIGURĄ ŚW. JANA NEPOMUCENA, mur., ok. 1930 r.,

ul. Długa 14

CMENTARZ CHOLERYCZNY, XIX w., ul. Leśna

SZKOŁA ELEMENTARNA KATOLICKA, ob. dom, ul. Leśna 20, mur.,
ok. 1906 r.

ZESPÓŁ DWORSKI: ul. Parkowa 12:

a. dwór, mur., 3 ćw. XIX w.,

b. brama, mur., 1909 r.,

c. park, 2 poł. XIX w.

ZESPÓŁ FOLWARCZNY, ul. Turowska:

a. obora, mur., 1897 r.,

b. obora, mur., XIX/XX w.,

c. stodoła, mur., XIX/XX w.,

d. kuźnia, mur., XIX/XX w.

DOM, ul. Leśna 36, mur., poł. XIX w.

PODRZEWIE

FIGURA ŚW. JANA NEPOMUCENA, mur., ok. 1850 r.

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

SZKOŁA, ul. Dusznicka 22, mur., ok. 1900 r.

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY, ul. Poznańska:

a. dwór, nr 3, mur., 1910 r.,

b. park, pocz. XX w.,

c. obora, mur., 4 ćw. XIX w.,

d. budynek inwentarski, mur., 4 ćw. XIX w.

ul. Długa

KUŹNIA, mur., 1896 r.

DOM NR 23, mur., 4 ćw. XIX w.

DOM NR 27, mur., ok. 1910 r.

OBORA W ZAGRODZIE NR 39, mur.-szach., 1900 r.

ul. Dusznicka

DOM NR 2, mur. 4 ćw. XIX w.

DOM NR 16, mur., pocz. XX w.

ZAGRODA NR 17

a. dom, mur., 1 ćw. XX w.,

b. budynek gospodarczy, mur., 4 ćw. XIX w.,

c. obora, mur., 4 ćw. XIX w.,

d. stajnia, mur., 4 ćw. XIX w.

ul. Ogrodowa

ZAGRODA NR 8:

a. dom, mur., ok. 1900 r.,

b. obora, mur., 1899 r.

SARBIA

KAPLICZKA, mur., ok. 1930 r.

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w.

PARK DWORSKI, 1 poł. XIX w.

ZESPÓŁ FOLWARCZNY:

a. spichlerz, mur., k. XIX w.,

b. chlewnia, mur., k. XIX w.,

c. obora, mur., k. XIX w.

SĘDZINKO

KAPLICZKA, mur., ok. 1930 r., ul. Szkolna 11

CMENTARZ EWANGELICKI, XIX w., ul. Wilkowska

SZKOŁA, ul. Szkolna 9, mur., ok. 1900 r.

ul. Topolowa

DOM NR 2, mur., 4 ćw. XIX w.

BUDYNEK MIESZKALNO-GOSPODARCZY NR 8, mur.-szach., pocz. XX.

SĘDZINY

CMENTARZ KATOLICKI, XX w.

CMENTARZ KATOLICKI, PRZYKOŚCIELNY, XX w.

PLEBANIA, mur., l. 20 XX w., ul. Parkowa 23

ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY, ul. Parkowa:

a. pałac, nr 18, mur., 1 poł. XIX w., przebud. XIX/XX w.,

b. oficyna północna, nr 18 a, mur., 4 ćw. XIX w.,

c. oficyna południowa, nr 18 b, mur., 4 ćw. XIX w.

d. park, pocz. XIX w.

e. chlewnia z mieszkaniem, mur., 1858 r.,

f. stajnia, mur., 1858 r.,

- g. obora, mur., ok. 1900 r.,
- h. spichlerz, mur., 2 poł. XIX w.,
- i. kuźnia i warsztaty, mur., 1910 r.,
- j. stodoły, mur., 1900 r.

SĘKOWO

ZESPÓŁ SZKOŁY, ul. Szkolna 23:

- a. szkoła, ob. przedszkole, mur., 1901 r.,
- b. budynek gospodarczy, mur., pocz. XX w.

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY, ul. Lipowa:

- a. dwór, nr 32, mur., 1900-1905 r.,
- b. rządówka, nr 30, mur., 4 ćw. XIX w.,
- c. park, 2 poł. XIX w.,
- d. spichlerz, mur., 4 ćw. XIX w.,
- e. czworak, ul. Szkolna 11, mur., 1900 r.

ul. Lipowa

DOM NR 23, mur., 4 ćw. XIX w.

ul. Szkolna

DOM NR 3, mur., 4 ćw. XIX w.

WIERZEJA

CMENTARZ CHOLERYCZNY, XIX w., ul. Stawna

ZESPÓŁ SZKOŁY, ob. zagroda, ul. Bukowska 8, 8/1:

- a. szkoła, ob. dom, mur., 1900-1910 r.,
- b. stodoła, mur., 1900-1910 r.

WILCZYNA

ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. JADWIGI, ul. Młynkowska:

- a. kościół, mur., 1 poł. XVI w., rozbud. i przebud. 1890 – 1900 r.,
- b. dzwonnica, mur., 1939 r.,
- c. plebania, nr 10, mur., k. XIX w., przebud. 1924 r.,
- d. dom parafialny, mur., 1934 r.,
- e. cmentarz przykościelny, XVI w.,
- f. figura Chrystusa, mur., 1888 r.,
- g. chlew, ob. garaż, mur., 1 ćw. XX w.

CMENTARZ KATOLICKI, XX w.

ZESPÓŁ SZKOŁY, ul. Młynkowska 27:

- a. szkoła, ob. nieużytkowana, mur., ok. 1910 r.
- b. budynek gospodarczy, drew. - mur., ok. 1920 r.

PARK DWORSKI, ul. Młynkowska, XIX/XX w.

ul. Młynkowska

DOM NR 15, mur., 1902 r.

WILKOWO

KAPLICZKA Z FIGURĄ MATKI BOSKIEJ, mur., 1928 r., obok domu,

ul. Lipowa 1

DWÓR, ul. Lipowa 3, mur., ok. 1900 r.

ZESPÓŁ FOLWARCZNY:

- a. stodoła, mur.-drew., 4 ćw. XIX w., ul. Okrężna
- b. kuźnia, mur., 4 ćw. XIX w., ul. Lipowa
- c. gorzelnia, mur., k. XIX w., ul. Okrężna

ZAKRZEWKO

KAPLICZKA, mur., ok. 1920-1930 r.

KAPLICZKA, mur., ok. 1920-1930 r., na posesji nr 16

ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY:

- a. pałac nr 30, mur., 2 poł. XIX, wieża i przybudówka 1913 r.,
- b. domek ogrodnika, mur., pocz. XX w.,
- c. park, ok. 1880 r.,
- d. obora, mur., ok. 1900 r.,
- e. obora, mur., k. XIX w.,
- f. chlew i spichlerz, mur., 1903 r.,
- g. brama, mur., 4 ćw. XIX w.

DOM NR 9, mur., 1914 r.

DOM NR 24, mur., 1900-1910 r.

ZALESIE

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- a. dwór, nr 1, mur., 2 poł. XIX w.,
- b. stodoła, mur., k. XIX w.

7.3. Zabytki ruchome

Na terenie gminy Duszniki zabytki ruchome stanowią wyposażenie i wystrój obiektów sakralnych. W kościele par. p.w. św. Marcina w Dusznikach do rejestru zabytków pod nr 60/B na podstawie decyzji z 1971 r. wpisano 20 obiektów. Z wyposażenia kościoła par. p.w. św. Jadwigi w Wilczynie wpisano do rejestru zabytków w 1971 r. 17 obiektów, decyzją dnia 13 grudnia 2010 r. wpisano kolejnych 20 obiektów; nr rejestru zabytków 191/Wlkp/B. Obiekty zachowane generalnie w dobrym stanie.

7.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków (układy urbanistyczne, parki kulturowe, parki krajobrazowe)

Na terenie gminy Duszniki nie występują układy urbanistyczne i ruralistyczne wpisane do rejestru zabytków. Nie utworzono też parków kulturowych. Z obszarowych wpisów do rejestru zabytków wymienić należy parki dworskie i pałacowe w miejscowościach: Brzoza, Ceradz Dolny, Duszniki, Niewierz, Podrzewie, Sarbia, Sędziny, Sękowo, Wilczyna, Zakrzewko.

7.5. Zabytki archeologiczne

Zabytek archeologiczny, to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem (art. 3 pkt. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23.07.2003 r., Dz. U. nr 162, poz. 1568 ze zmianami).

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe, obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące oraz skarby. Europejska konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U. 96.120.564 z dnia 9 października 1996 r.) uznaje je jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument

dla badań historycznych i naukowych”.

7.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

Na terenie gminy Duszniki znajdują się 4 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków:

- I. **Brzoza**, stan. 1, AZP 52-24/156
 - grodzisko z okresu wczesnego średniowiecza
 - nr rejestru 1312/A, decyzją z dnia 2 grudnia 1971 r.,
- II. **Młynkowo**, stan. 1, AZP 51-23/35
 - grodzisko stożkowate z okresu wczesnego średniowiecza
 - nr rejestru 663/A, decyzja z dnia 10 lipca 1969 r.,
- III. **Niewierz**, stan. 1, AZP 51-22/39
 - grodzisko pierścieniowate z okresu wczesnego średniowiecza
 - nr rejestru 664/A, decyzja z dnia 10 lipca 1969 r.,
- IV. **Sędzinko**, stan. 1, AZP 53-23/22
 - grodzisko z okresu wczesnego średniowiecza
 - nr rejestru 1313/A, decyzja z dnia 2 grudnia 1971 r.

7.5.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowe

Na terenie gminy zarejestrowano 7 stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej. Są to wyżej wymienione grodziska wpisane do rejestru zabytków: Brzoza, Młynkowo, Niewierz, Sędzinko oraz jedno grodzisko zewidencjonowane w okolicach miejscowości Duszniki. Ponadto do stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej zaliczamy dwa kopce graniczne zlokalizowane w Grzebienisku i na północny-wschód od Dusznik.

7.5.3. Opis koncentracji stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją i analizą chronologiczną, uwarunkowania fizjograficzne.

Obszar gminy Duszniki został rozpoznany archeologicznie w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP). AZP to program badawczy obejmujący swym zasięgiem terytorium całej Polski. Pozwala na

dokładne rozpoznanie zasobów archeologicznych. W swych dotychczasowych założeniach obejmuje bowiem 2 etapy badawcze: 1) kwerendę archiwalną w muzeach, instytucjach publicznych i publikacjach, 2) badania powierzchniowe.

Należy jednak pamiętać, że baza danych AZP jest bazą otwartą. Dołączane są do niej ciągle nowe informacje pochodzące z kolejnych badań czy też weryfikacji badań wcześniejszych. W związku z powyższym dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Poniższa tabela prezentuje zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Duszniki z podziałem na fakty osadnicze:

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	ilość	w tym wpisanych do rejestru
<i>grodziska</i>	5	4
<i>kopce graniczne</i>	2	x
<i>osady</i>	518	x
<i>cmentarzyska</i>	4	x
<i>inne</i>	x	x

TAB. 1. Zestawienie dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy Duszniki przedstawiono za „Raportem o stanie zabytków w Gminie Duszniki” z 2004 r. oprac. przez WUOZ w Poznaniu

Zgodnie z regionalizacją fizyczno - geograficzną Polski (wg J. Kondrackiego) Duszniki leżą w prowincji *Niż Środkowo – Polski*, podprowincji *Pojezierze Południowo – Bałtyckie*, makroregionie *Pojezierze Wielkopolskie*, krainie *Pojezierze Poznańskie* (315.51).

Obszar gminy znajduje się na pograniczu 3 zlewni, należących do dorzecza Warty: zlewni rzeki Mogilnicy, odwadniającej część centralną gminy, zachodnią i południową w kierunku południowym do rzeki Warty, zlewni rzeki Samy odwadniającej skrawek północny gminy w kierunku północno - wschodnim oraz zlewni rzeki Samicy Stęszewskiej odwadniającej wschodnią część gminy w kierunku południowo wschodnim

również do rzeki Warty.

Przez gminę przebiega autonomiczna strefa wododziałowo - rozrządowa między północnymi i południowymi zlewniami Warty o znaczeniu hydrologicznym, biologicznym, klimatycznym i glebochronnym. U podnóża tej strefy znajdują się źródła rzeki Mogilnicy Wschodniej, Małej i Samicy Stęszewskiej.

Centralna część gminy znajduje się w zasięgu hydrologicznej struktury czwartorzędowej - Wielkopolskiej Doliny Kopalnej o dużych zasobach wód podziemnych.

Gmina leży na obszarze stosunkowo płaskim głównie w części centralnej i południowej, a urozmaiconym na obrzeżach północno - wschodnich w autonomicznej strefie wododziałowej wzdłuż granicy z gminą Kaźmierz i w rejonie Niewierza. Porozcinana jest przez liczne małe i większe cieki i rowy, które tworzą dolinę rzeki Mogilnicy.

Stanowiska archeologiczne położone są głównie wzdłuż Mogilnicy oraz w kilku partiach gminy. Skupiska stanowisk archeologicznych można wyróżnić wokół Grzebieniska, Brzozy, Sękowa, Sędzinka, a także na południe od Niewierza, północny-zachód od Dusznik, na zachód i północny-wschód od Wilczyny, na południowy-zachód od Mieścisk oraz między Sarbią i Wierzeją.

Początki kształtowania się osadnictwa grup ludzkich na terenie gminy sięgają środkowej epoki kamienia – mezolitu.

Bardziej ustabilizowane osadnictwo na terenie dzisiejszej gminy widoczne jest w młodszej epoce kamienia - neolicie. Neolit przynosi rewolucyjne zmiany w historii ludzkości. Dotychczasowa gospodarka przyswajająca dzięki opanowaniu uprawy ziemi i hodowli zwierząt, została zastąpiona przez gospodarkę wytwarzającą. Wraz z osiadłym trybem życia pojawiły się takie wynalazki jak: stałe budownictwo mieszkalne i gospodarcze, umiejętność lepienia i wypalania naczyń glinianych, znajomość tkactwa itp. Większe skupiska ludzkie z okresu neolitu na terenie gminy Duszniki wiążą się z kulturą pucharów lejkowatych (między innymi okolice miejscowości Brzoza, Ceradz Dolny, Duszniki, Sędziny). Ówczesna ludność zamieszkiwała niewielkie osady, położone na

łagodnych stokach wydmywnych wzniesień.

Z upowszechnieniem się nowego materiału (brązu) wiąże się dalszy rozwój gospodarczo-cywilizacyjny. Docierał on na nasze tereny drogą wymiany z południa Europy, zwiększając rolę handlu i powodując przenikanie się wpływów. Wczesna epoka brązu jest na terenie gminy słabo reprezentowana. Znamy tylko kilka stanowisk z tego okresu w okolicach Dusznik. Wzrost osadnictwa widoczny jest natomiast w środkowym i późnym okresie epoki brązu. Zaczęła się wówczas rozwijać na ziemiach polskich kultura łużycka, zaliczana do wielkiego kompleksu kultur popielnicowych, rozprzestrzeniających się stopniowo z centrum naddunajskiego na rozległe tereny Europy.

W VII w p.n.e. rozpoczyna się na ziemiach polskich epoka żelaza. Obok wyrobów brązowych, których udział systematycznie maleje, pojawiają się wówczas wyroby żelazne. W tym okresie odnotowujemy dalszy rozwój kultury łużyckiej. Z terenu gminy znamy liczne osady ludności kultury łużyckiej (na przykład w okolicach miejscowości Duszniki, Podrzewie, Sękowo) oraz powiązane z nimi cmentarzyska tej ludności.

Pod koniec okresu halsztackiego rozpoczyna się stopniowy rozkład kultury łużyckiej, spowodowany prawdopodobnie kryzysem gospodarczym wywołanym pogorszeniem się klimatu oraz zbytym wyeksploatowaniem środowiska naturalnego. Dodatkowym czynnikiem destabilizacyjnym był najazd Scytów. Osłabiona ludność kultury łużyckiej była stopniowo podbijana lub kolonizowana przez pokrewne im ludy tworzące kulturę pomorską.

Początek wieku IV p.n.e. wiąże się z masowym upowszechnieniem się żelaza jako podstawowego surowca, ujednoczenia używanych ozdób, narzędzi, broni, przedmiotów codziennego użytku. Na terenie ziem polskich wykształciła się wówczas tzw. kultura przeworska. Miało to miejsce w późnym okresie lateńskim (młodszy okres przedrzymski). Rozwijała się ona następnie w kolejnym okresie – wpływów rzymskich. Na obszarze naszej gminy notujemy kilkadziesiąt stanowisk kultury przeworskiej.

Na przełomie IV i V w. n.e. większość obszarów ziem polskich przeżywa głęboki kryzys kulturowy, osadniczy i gospodarczy. Związane jest to prawdopodobnie ze załamaniem się dotychczasowej sytuacji politycznej Europy w wyniku najazdu Hunów. Najazd ten wywołał masowe przesunięcia ludności zamieszkującej jej środkową część oraz zlikwidował wpływ Cesarstwa Rzymskiego. Rozpoczął się okres wędrówek ludów. Bezpośrednim tego skutkiem było zahamowanie trwającego kilka wieków rozwoju gospodarczego i społecznego na ziemiach polskich.

Począwszy od VI w. n. e. wkraczamy w nowy okres dziejów zwany wczesnym średniowieczem. Gęstość osadnictwa w tym okresie jest raczej niewielka.

Znaczny rozwój gospodarczy, społeczny i kulturowy zaczął się w wieku VIII. W ciągu IX i X wieku kształtowały się podstawy terytorialne państwa polskiego. Powstały wówczas grody – siedziby przedstawicieli władzy, ośrodki gospodarcze i załóżki przyszłych miast. Widoczne są fazy powstawania grodów: okres plemienny, kiedy grody skupiają się w Wielkopolsce zachodniej i południowo-zachodniej; następnie w czasie bezpośrednio poprzedzającym okres formowania państwa grody powstają w środkowej i północno-wschodniej Wielkopolsce; sieć grodów rozrasta się następnie przynajmniej w trzech fazach w miarę poszerzania się terytorium państwa piastowskiego. Na obszarze dzisiejszej gminy Duszniki osady datowane na czasy średniowiecza i okres nowożytny stanowią najliczniejszą grupę stanowisk (pomimo jednak tej liczebności nie zewidencjonowano żadnego cmentarzyska z tego przedziału czasowego). W tym czasie kształtuje się obecny układ miejscowości, stanowiska średniowieczne i nowożytne występujące w pobliżu obecnych miejscowości wyznaczają tym samym ich metrykę. Szczególnie bujny rozwój osadnictwa i powstawania wsi nastąpił od XV – XVI w.

Na szczególną uwagę zasługują dwa kopce graniczne w Grzebienisku i na północny-wschód od Dusznik.

7.5.4. Stan zachowania zabytków archeologicznych oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych

Stanowiska archeologiczne podlegają stałym zagrożeniom. Z każdym rokiem, wraz z rozwojem techniki, intensyfikacją działalności przemysłowej, gospodarczej, rolniczej rośnie stopień ich zagrożenia oraz pojawiają się nowe.

W myśl art. 6 pkt 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami) wszystkie zabytki archeologiczne – bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece. Należy przy tym pamiętać, że zasięg stanowisk archeologicznych został wyznaczony na mapach na podstawie badań powierzchniowych. Jednak nie może on odpowiadać dokładnie zasięgowi występowania pozostałości osadnictwa pradziejowego pod ziemią. Dlatego należy traktować go zawsze orientacyjnie, może bowiem okazać się, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonego na podstawie obserwacji powierzchniowej, zasięgu stanowiska.

Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych. Należy tutaj przypomnieć, że ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na każdego, kto zamierza realizować nowe zalesienia lub zmianę charakteru dotychczasowej działalności leśnej na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, obowiązek pokrycia kosztów badań archeologicznych oraz ich dokumentacji.

Dużym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są natomiast inwestycje budowlane i przemysłowe (zwłaszcza rozwój budownictwa mieszkalnego i przemysłowego oraz budowa dróg), nielegalna eksploatacja piśnic i żwirowni. Istotnym zagrożeniem jest również działalność rolnicza, zwłaszcza intensywna orka.

Do innego rodzaju zagrożeń należy działalność nielegalnych poszukiwaczy. Zagrażają oni przede wszystkim cmentarzyskom oraz stanowiskom o własnej formie krajobrazowej, jak grodziska czy fortyfikacje ziemne oraz pozostałości z okresu II wojny światowej.

Również przebudowa układów urbanistycznych, ruralistycznych i założeń pałacowo-parkowych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie faktów osadniczych na tym terenie. Pozwalają one skorygować, uszczegółowić i potwierdzić informacje uzyskane ze źródeł pisanych. Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej mieszkańców.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest też rozwój turystyki zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te atrakcyjne pod względem rekreacyjnym obecnie, często były również okupowane przez ludzi w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie niezwykle licznych osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

Dlatego dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, na obszarach występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, podczas inwestycji związanych z robotami ziemnymi, wymagane jest prowadzenie badań archeologicznych. Na badania archeologiczne należy uzyskać pozwolenie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przed otrzymaniem pozwolenia na budowę lub przed rozpoczęciem prac ziemnych.

Natomiast stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków objęte są ścisłą ochroną konserwatorską zgodnie z art. 7, ust. 1, Ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. nr 162, poz. 1568). Dlatego zakazuje się prowadzenia wszelkich robót budowlanych czy przemysłowych na terenie wyżej wymienionych stanowisk. Prace porządkowe prowadzone w obrębie stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Należy zauważyć, że grodzisko w Sędzinku, położone jest w lesie,

a grodzisko w Młynkowie funkcjonuje jako nieużytek. W chwili obecnej nie zagraża im działalność gospodarcza człowieka. Natomiast grodziska w Brzozie oraz Niewierzu są położone na polach użytkowanych rolniczo, w związku z tym podlegają ciągłym zagrożeniom.

7.5.5. Obszary największego zagrożenia dla zabytków archeologicznych

Gmina Duszniki o przewadze gruntów ornych, o zaledwie 6% powierzchni lasów i zadrzewień, charakteryzuje się krajobrazem wiejskim, którego funkcją przewodnią jest rolnictwo. Dlatego istotnym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych jest głęboka orka.

Wszelkie prace ziemne prowadzą do zniszczenia dziedzictwa archeologicznego. W oparciu o istniejące plany inwestycyjne można wymienić obszary na terenie gminy, zagrożonych pod względem zachowania zabytków archeologicznych. Zadania te wymagają prowadzenia badań archeologicznych ze względu na niszczący charakter ich prac ziemnych. Na terenie gminy priorytetowe zamierzenia inwestycyjne wiążą się przede wszystkim z funkcjonowaniem układu drogowego, systemem wodno-kanalizacyjnym, siecią gazową i energetyczną oraz rozwojem infrastruktury społecznej. Są to przede wszystkim:

1. eksploatacja kruszyw naturalnych - występowanie piasku, żwiru, glin i torfu na terenie gminy Duszniki nie ma znaczenia przemysłowego, a eksploatacja piasków prowadzona jest na potrzeby lokalne.

Perspektywiczne zasoby kruszywa występują w rejonie wsi Zakrzewko - Śliwno oraz zasoby piasku ze żwirem w trójkącie Niewierz - Mieściska - Sękowo o zasobach 62 tys. m³ (1.1.1977 - archiwum Dyrekcji Dróg Publicznych w Poznaniu nr 24).

Obszar gminy znajduje się też w rejonie perspektywnym występowania surowców energetycznych. Miocieńskie pokłady węgla brunatnego zalegają na głęb. 149 m ppt. w rejonie wsi Sędziny - Grzebienisko - Ceradz Dolny. Zasoby szacunkowe złoża wynoszą 326.716 ton. Jednakże z uwagi na znaczną głębokość zalegania, trudne warunki eksploatacji

małą miąższość (1,5 m) wydobycie nie jest przewidywane.

Drugim surowcem energetycznym jest gaz ziemny. Złoże gazu udokumentowano w rejonie Podrzewia, Dusznik oraz Ceradza Dolnego, których zasoby wynoszą:

- Duszniki 350.000 mln m³
- Podrzewie 5.200 000 mln m³
- Ceradz 6.500 000 mln³

W Strategii Rozwoju Gminy Duszniki oraz w Planie Rozwoju Lokalnego do roku 2015 zaplanowano następujące inwestycje, mogące stanowić zagrożenie dla zabytków archeologicznych:

- modernizacja sieci wodociągowej na terenie gminy (wszystkie miejscowości są już wyposażone w sieć wodociągową),
- kanalizacja wsi na terenie gminy (Sędzinko, Sędziny, Wierzeja),
- budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków na terenach o zabudowie zagrodowej,
- modernizacja i remonty sieci dróg, utwardzanie dróg gminnych i budowa ciągów pieszych przy drogach utwardzonych,
- budowa farm wiatrowych,
- zalesianie nieużytków.

Ponadto podstawowym zagrożeniem dla grodzisk oraz cmentarzysk rejestrowanych na terenie gminy, są nielegalne poszukiwania z wykrywaczami metali.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Wojewódzkiego konserwatora Zabytków

8. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

8.1. Uwarunkowania wynikające ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Duszniki zostało przyjęte Uchwałą Nr XIV/59/95 Rady Gminy Duszniki z dnia 8.11.1995 r. ze zmianami (Uchwała Nr XXXVI/237/13 z dnia 30.04.2013 r.

Studium jako akt planowania kształtującego politykę przestrzenną gminy wyodrębnia cele, uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego, które doprowadzą do wykorzystania wszystkiego, co cenne i niepowtarzalne dla rozwoju gminy. Należy tu wymienić walory przyrodnicze, wartości kulturowe, zasoby materialne i inicjatywy lokalne, jak również warunki wynikające z położenia gminy, jej powiązań administracyjnych i gospodarczych.

W rozdz. 3 „Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej” wymieniono obiekty wpisane do rejestru zabytków i ujęte w gminnej ewidencji zabytków. W układzie tabelarycznym przedstawiono zasoby zabytków w gminie oraz analizę stanu zachowania z *Raportu o stanie zabytków w gminie Duszniki* opracowanym przez WUOZ w Poznaniu, maj 2004 r.

W rozdz. 4. „Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, oraz dóbr kultury współczesnej” przedstawiono cele ochrony dziedzictwa kulturowego, zasady ochrony obiektów nieruchomych, stanowisk archeologicznych, obszarów zabytkowych:

A/ ochrona przestrzennych wartości krajobrazu kulturowego:

- utrzymanie historycznie ukształtowanej struktury osadniczej i sieci dróg,
- utrzymanie historycznych układów przestrzennych wsi, zasad lokalizacji zabudowy i zagospodarowania terenu, wypełnienie tradycyjnej niwy siedliskowej,
- kontynuowanie tradycji w kształtowaniu krajobrazu kulturowego i nawiązanie do historycznych i regionalnych rozwiązań w jego kształtowaniu,

- przeciwdziałanie bezplanowej i chaotycznej parcelacji terenu,
- przeciwdziałanie zaśmiecaniu krajobrazu kulturowego nowymi lokalizacjami budowli substandardowych (tymczasowych pawilonów usługowych, baraków, budek kempingowych, mało estetycznych obiektów technicznych, agresywnych form reklamy),
- ograniczenie lokalizacji obiektów wymagających makroniwelacji i znacznych przekształceń topografii oraz zasobów przyrodniczych,

B/ ochrona indywidualnych wartości obiektów kultury materialnej:

- ochrona przed dewastacją wartościowych stanowisk archeologicznych,
- utrzymanie i eksponowanie grodzisk i cmentarzysk posiadających charakterystyczną formę krajobrazową,
- zachowanie w dobrym stanie technicznym i estetycznym: kościołów, szkół, obiektów usługowych, produkcyjnych, wpisanych i nie wpisanych do rejestru zabytków oraz zewidencjonowanej zabudowy zagrodowej i innych elementów zagospodarowania i wyposażenia miejscowości,
- utrzymanie i eksponowanie: układów przestrzennych siedlisk, pomników i krzyży, urządzeń technicznych i komunikacyjnych,
- utrzymanie i eksponowanie wartości zabudowy historycznej, jej proporcji, formy, typu dachów, wielkości i układu otworów, rodzaju stolarki i jej zdobnictwa, materiału budowlanego i sposobów jego wyeksponowania,
- zapobieganie w powstawaniu ubytków w zabudowie historycznej oraz tworzenie warunków do ich ponownej zabudowy,
- kształtowanie wysokich walorów estetycznych nowej zabudowy mieszkalnej, rekreacyjnej, turystycznej i produkcyjnej poprzez nawiązywanie do tradycji i wartości regionalnych,

Zasady ochrony obszarów i obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

1) Na obszarach wpisanych do rejestru zabytków likwidacja obiektów budowlanych oraz drzewostanu i zmiana zagospodarowania terenu wymaga uzgodnienia i uzyskania pozwolenia na prowadzenie prac w obiekcie zabytkowym lub na terenie zabytkowego układu urbanistycznego, wydanego przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

2) Na obszarach wpisanych do rejestru zabytków lokalizacja nowych

obiektów oraz przekształcenia obiektów istniejących winna być poprzedzona wydaniem decyzji o warunkach zabudowy i wymaga uzgodnienia oraz uzyskania pozwolenia na prowadzenie prac w obiekcie zabytkowym lub na terenie zabytkowego układu urbanistycznego, wydanego przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

3) Obowiązuje utrzymanie wszystkich zabytkowych obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków.

4) Obowiązuje zachowanie dobrego stanu technicznego i estetycznego tych obiektów.

Wszelkie prace remontowe i konserwatorskie zewnętrzne i wewnętrzne wymagają wykonania projektu uzgodnionego z organem właściwym d/s ochrony zabytków. Obowiązuje także utrzymanie właściwego stanu estetycznego otoczenia tych zabytków, w tym: zieleni, małej architektury i zagospodarowania posesji sąsiadujących.

Założenia sakralne i rezydencjonalne oraz parki.

Podlegają ochronie w granicach założeń oraz ich najbliższym otoczeniu. Należy uwzględnić znaczenie widoku na zabytek.

W obrębie stref ochrony konserwatorskiej obowiązuje:

- a) historyczna parcelacja (zgodnie z zasadą niepodzielności zespołów),
- b) zachowanie zabytkowej zabudowy,
- c) zachowanie zabytkowej zieleni,
- d) podporządkowanie nowych obiektów układowi zabytkowemu w zakresie lokalizacji, skali i formy architektonicznej,
- e) użytkowanie nie kolidujące z historyczną funkcją obiektu.

Cmentarze

W granicach cmentarza obowiązuje zachowanie:

- a) historycznej parcelacji,
- b) historycznego rozplanowania,
- c) zabytkowej sztuki sepulkralnej i ogrodzenia,
- d) zabytkowej zieleni.

Ochrona obowiązuje w granicach cmentarza oraz jego najbliższym otoczeniu. Postuluje się przyjęcie zewnętrznej strefy ochronnej

o szerokości ok. 50 m, i wyłączenie jej spod zabudowy. Nieczynne cmentarze wymagają rewaloryzacji. Ewentualna zmiana sposobu użytkowania tych terenów jest dopuszczalna pod warunkiem zachowania znajdujących się na nich obiektów zabytkowych, które mogą być przeniesione w inne miejsce po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Pojedyncze obiekty budowlane (użyteczności publicznej, mieszkalne, gospodarcze, przemysłowe i kapliczki).

Ochrona obejmuje obiekty wraz z ich najbliższym otoczeniem. Postuluje się zachowanie zabytkowej formy architektonicznej, podporządkowanie niezbędnych zmian budynkowi istniejącemu w zakresie skali i formy.

Wszelkie prace planowane w obiektach i na obszarach objętych ochroną konserwatorską oraz w ich najbliższym otoczeniu (m.in. prace budowlane, pielęgnacja zieleni, prace ziemne, zmiany sposobu użytkowania, podziały geodezyjne) wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Zasady ochrony stanowisk archeologicznych.

Wszystkie zewidencjonowane stanowiska archeologiczne oraz strefy ich występowania podlegają ochronie konserwatorskiej zgodnie z art. 6 ust. 1, pkt 3 Ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami. Na obszarze występowania stanowisk archeologicznych oraz w strefie ich ochrony, podczas wykonywania robót ziemnych wymagane jest prowadzenie prac archeologicznych w zakresie uzgodnionym pozwoleniem na badania archeologiczne Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Dla ochrony stanowisk archeologicznych wprowadzono zasady, które zaleca się stosować w procesie kształtowania wizerunku gminy, na etapie opracowywania planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących swym zasięgiem zarówno całą gminę, jak również poszczególne jej fragmenty:

1) Zmiany sposobu użytkowania terenów w strefach występowania stanowisk archeologicznych oraz wykonanie prac niwelacyjnych lub ziemnych należy uzgadniać z właściwym organem ds. ochrony zabytków,

który może zażądać przeprowadzenia archeologicznych badań ratowniczych lub nadzoru archeologicznego nad prowadzonymi pracami i uzyskaniem pozwolenia WWKZ na wykonywanie tych prac archeologicznych.

2) Na terenie gminy w bezpośrednim sąsiedztwie stanowiska archeologicznego obowiązuje zasada zgłaszania służbie konserwatorskiej zamiarów podejmowania prac ziemnych związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu, a wymagających prac ziemnych, głębokich wykopów, robót melioracyjnych, budową tras komunikacyjnych i instalacji infrastruktury podziemnej oraz w przypadku podejmowania zalesień użytków rolnych.

W obrębie stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków obowiązuje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych, a prace porządkowe prowadzone na ich terenie wymagają uzgodnienia z WWKZ.

W rozdziale 8. „Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej” zwrócono uwagę, że „Z programu zalesień należy wykluczyć następujące kategorie użytkowania ziemi: (...) – miejsca cenne z historycznego i archeologicznego punktu widzenia.”

8.2. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Gmina Duszniki nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru całej gminy. Obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla wybranych obszarów, z czego poniższe zawierają zapisy pozwalające na ochronę zabytków nieruchomych i archeologicznych.

1. Uchwała Nr XXV/161/2000 z dnia 5 grudnia 2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania działki nr 50/5 we wsi Podrzewie.

W § 4 umieszczono zapis: „ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo zabytkowego parku i dworu oraz w obrębie jego strefy ochrony ekologicznej wszelkie inwestycje na ww. terenie polegające na budowie nowych obiektów oraz przebudowywaniu obiektów istniejących mogące

wpłynąć na zmianę wyglądu ich bryły lub elewacji jak również likwidację obiektów istniejących należy każdorazowo ustalić ze służbami konserwatorskimi.”

Natomiast w § 2 wymieniono 3 budynki (stajnia, magazyn, obora) objęte ochroną konserwatorską znajdujące się na terenie dawnego zespołu folwarcznego wprowadzono dla nich następujący zapis: „ze względu na bardzo zły stan techniczny mogą ulec przebudowie adaptującej do nowych funkcji pod warunkiem zachowania bryły i elewacji w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi.”

2. Uchwała nr X/51/03 Rady Gminy Duszniki z dnia 2 lipca 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów działalności gospodarczej w Sękowie

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego wprowadzono w §11 następujące zapisy: 1) „Na terenach objętych niniejszym planem występują cenne stanowiska archeologiczne. 2) W razie przypadkowego odkrycia obiektów archeologicznych podczas prac ziemnych należy, zgodnie z art. 22 i 24 ustawy o ochronie dóbr kultury, zabezpieczyć znalezisko i zgłosić ten fakt do Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Poznaniu. 3) Przystąpienie do jakichkolwiek prac ziemnych na terenie zabytkowym bez zezwolenia konserwatorskiego podlega sankcjom karnym określonym w wyżej wymienionej ustawie, a także rygorom przepisów o egzekucji świadczeń niepieniężnych, zawartych w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.”

3. Uchwała nr XXVII/132/04 Rady Gminy Duszniki z dnia 24 listopada 2004 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Duszniki w miejscowości Sękowo na obszarze działek o nr ewidencyjnych: 341/18, 323/2, 323/1, 343/1 na cele aktywizacji gospodarczej

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§15. Na terenie planowanej inwestycji znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne będące pod ochroną konserwatorską. §16. W związku z powyższym prace ziemne podczas inwestycji na obszarze występowania stanowisk archeologicznych

wymagają badań archeologicznych w zakresie uzgodnionym z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu (art. 6 ust. 1, pkt 3a, art. 145 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Dz. U. Nr 162, poz. 1568).”

4. Uchwała nr XXXVI/183/05 Rady Gminy Duszniki z dnia 22 czerwca 2005 roku w sprawie uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Duszniki dla obszarów położonych w Ceradzu Dolnym (dz. nr ewid. 96, 99,172/2, 206/1, 206/2, 208,207/1, 185/7, 190, 178/4, 166/2, 144/2, 137/8, 138/2, 212/5, 100, 92, 210/1, 131,136,197), Sędzinach (dz. nr ewid. 281, 282, 169/1), Podrzewiu (dz. nr ewid. 6/17), Mieściskach (dz. nr ewid. 12/1, 79/2, 80/2), Dusznikach (582/2, 194, 553/2, 552/4, 553/1) i Grzebienisku (dz. nr ewid. 152/1, 433/9, 429/1, 439/6, 78, 83/1, 84/1, 15/5). W planie wymieniono obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz znajdujące się w ewidencji zabytków w Ceradzu Dolnym – park oraz zespół folwarczny z zabudowaniami folwarcznymi, w Grzebieniskach – zespół dworski położony przy ulicy Szkolnej, w Mieściskach – zespół dworski z budynkiem dworu oraz parkiem krajobrazowym, w Sędzinach – zespół dworsko parkowy, zespół folwarczny i budynek plebanii, w Podrzewiu – zespół dworsko – parkowy oraz budynek szkoły, w Dusznikach – kościół ewangelicki, kościół p.w. św. Marcina wraz z budynkiem plebanii, park dworski, budynek dawnego szpitala dla ubogich przy ulicy Jana Pawła II 131, zespół budynków przy ul. Broniewskiego 1-3, budynek dawnej poczty (dwór), zespół dworca kolejowego, zespół dworsko-folwarczny ponadto wprowadzono zapisy dotyczące w/w stref:

„Jakikolwiek inwestycje w sąsiedztwie wyżej wymienionych obiektów nie powinny zagrażać zabytkowej strukturze ww. budynków, ich otoczeniu lub negatywnie oddziaływać na strefy ekologiczne i przyrodnicze parków. Należy zachować osie widokowe parków oraz parki jako dominanty widokowe wsi. Zabudowa w sąsiedztwie ww. obiektów powinna być niska, maksymalnie dwukondygnacyjna, w tym poddasze użytkowe, z dachem skośnym krytym dachówką. Projekty nowych zabudowań należy uzgodnić z WWKZ w Poznaniu.”

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapisy: „3.1. Na terenach objętych planem znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne od epoki kamienia po czasy nowożytne będące pod ochroną konserwatorską. W związku z czym działalność inwestycyjna związana z pracami ziemno-budowlanymi wymaga przed otrzymaniem pozwolenia na budowę uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który określi warunki dopuszczające do realizacji inwestycji. Na obszarach występowania stanowisk archeologicznych inwestor jest zobowiązany do prowadzenia badań archeologicznych, w zakresie uzgodnionym z WWKZ. 2) Na terenie obiektów wpisanych do rejestru zabytków (zabytkowe parki, zespoły dworskie, zespoły dworsko-parkowe, kościoły) wszelkie prace ziemno-budowlane przed otrzymaniem pozwolenia na budowę wymagają uzgodnienia z WWKZ. Zakres koniecznych prac archeologicznych podczas inwestycji określa WWKZ drogą decyzji.”

5. Uchwała nr XXXVII/188/05 Rady Gminy Duszniki z dnia 21 września 2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego dz. o nr ewid. 335L/1 położoną we wsi Sękowo

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§12. 4.1 Ustala się obowiązek uzgadniania z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków zakres wszelkich prac ziemnych prowadzonych w obszarze inwestycji.”

6. Uchwała nr XLIII/221/06 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 czerwca 2006 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działek o nr ewidencyjnych: 47/9, 47/21, 47/26, 47/27, 53/3, 53/4, 53/7, 53/9, 53/10, 53/11, 53/12, 53/13, 53/14 położonych na terenie wsi Podrzewie.

W §12. „Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej” wprowadzono następujące zapisy: „Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek, przed otrzymaniem pozwolenia na budowę, uzgadniania z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu wszelkich prac

ziemnych związanych z zabudową i zagospodarowaniem terenu, celem ustalenia zakresu prac archeologicznych obowiązującego do spełnienia przez inwestora. Dla ochrony widokowej zabytkowego parku podlegającego ochronie konserwatorskiej ustala się strefę ochrony widokowej zawartą między nieprzekraczalną linią zabudowy zgodnie rysunkiem planu. Dla strefy ochrony widokowej ustala się zakaz zabudowy, a wszelkie działania związane z zagospodarowaniem tego obszaru należy uzgadniać z WWKZ.”

7. Uchwała nr V/20/07 Rady Gminy Duszniki z dnia 23 stycznia 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Dusznikach dla obszaru działek o nr ewid. 884/2, 862/2, 883/7, 886/2 i 1235/17

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§13. Ustala się obowiązek zgłoszenia do WWKZ w Poznaniu każdego przypadku stwierdzenia jakichkolwiek zasobów archeologicznych podczas wszelkich prac ziemnych związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, celem ustalenia zakresu specjalistycznych prac badawczych w tym także do spełnienia czynności do których inwestor powinien być zobowiązany.”

8. Uchwała nr V/19/07 Rady Gminy Duszniki z dnia 23 stycznia 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Duszniki dla obszarów położonych w Dusznikach, Grzebienisku, Sękowie, Niewierzu, Wierzei i zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w Ceradzu Dolnym.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapisy: „§13. 1. Na obszarze objętym planem w Grzebienisku, działka nr 402/18 załącznik nr 1 i Dusznikach, działka nr 299/1 załącznik nr 2, i działka nr 584/2 załącznik nr 3 znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne będące pod opieką konserwatorską 2. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Urzędem Ochrony

Zabytków w Poznaniu prac ziemnych związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu w celu ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych.”

Wprowadzono zapisy dotyczące cmentarza poewangelickiego w Dusznikach: „§14. 1. Na południe od obszaru objętego planem w Dusznikach, dz. Nr 584/2, załącznik nr 3, znajduje się cmentarz poewangelicki ujęty w wojewódzkiej ewidencji zabytków. 2. Dla ochrony krajobrazu nowe zabudowania na działce winny być parterowe lub dwukondygnacyjne, nie przytłaczające wysokością masywu cmentarza.”

9. Uchwała nr X/48/07 Rady Gminy Duszniki z dnia 22 maja 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego dz. o nr ewid. 345/1 w miejscowości Sękowo.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§16. Na obszarze objętym planem, znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne objęte ochroną konserwatorską (art. 145, art. 6 ust. 1, pkt 3a ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., Dz. U. Nr 162, poz. 1568); w związku z tym, dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, uzgodnienia wszelkich prac ziemnych związanych z inwestycją celem ustalenia obowiązującego inwestora zakresu prac archeologicznych. Uzgodnień tych należy dokonać z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu.”

10. Uchwała nr XIV/74/07 Rady Gminy Duszniki z dnia 28 sierpnia 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Ceradzu Dolnym dla działki o nr ewid. 76/11.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§12. 1. Na obszarze objętym planem znajdują się zewidencjonowane stanowiska archeologiczne będące pod opieką konserwatorską. 2. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu prac ziemnych związanych

z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu w celu ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych. 3. Zakres koniecznych prac inwestor winien uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę”.

11. Uchwała nr XXVI/141/08 Rady Gminy Duszniki z dnia 31 marca 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Grzebienisku dla części działki o nr 439/2.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§8. 1. Na obszarze objętym planem znajduje się zewidencjonowane stanowisko archeologiczne będące pod opieką konserwatorską. 2. Dla archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, których zakres inwestor musi uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę”.

12. Uchwała nr XXVI/142/08 Rady Gminy Duszniki z dnia 31 marca 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Grzebienisku dla części działki o nr 241/4.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§9. 1. Na obszarze objętym planem znajduje się zewidencjonowane stanowisko archeologiczne będące pod opieką konserwatorską. 2. Dla archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, których zakres inwestor musi uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę”.

13. Uchwała nr XXVI/143/08 Rady Gminy Duszniki z dnia 31 marca 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Grzebienisku dla działki o nr 206/5 i części działki o nr 206/8.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały

wprowadzono zapis: „§9. 1. Na obszarze objętym planem znajduje się zewidencjonowane stanowisko archeologiczne będące pod opieką konserwatorską. 2. Dla archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, których zakres inwestor musi uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę”.

14. Uchwała nr XXVI/144/08 Rady Gminy Duszniki z dnia 31 marca 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Grzebienisku dla działki o nr 441/5.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§7. 1. Na obszarze objętym planem znajduje się zewidencjonowane stanowisko archeologiczne będące pod opieką konserwatorską. 2. Dla archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, których zakres inwestor musi uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę”.

15. Uchwała nr XXVI/145/08 Rady Gminy Duszniki z dnia 31 marca 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Dusznikach dla części działki o nr 294/1, 294/4 i 293.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§10. 1. Na obszarze objętym planem znajduje się zewidencjonowane stanowisko archeologiczne będące pod opieką konserwatorską. 2. Dla archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, których zakres inwestor musi uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę”.

16. Uchwała nr XXVI/146/08 Rady Gminy Duszniki z dnia 31 marca

2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Dusznikach dla działki o nr 579.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§7. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

17. Uchwała nr XXVI/147/08 Rady Gminy Duszniki z dnia 31 marca 2008 r. w sprawie: uchwalenia Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Dusznikach dla działki o nr 230.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§10. 1. Na obszarze objętym planem znajduje się zewidencjonowane stanowisko archeologiczne będące pod opieką konserwatorską. 2. Dla archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, których zakres inwestor musi uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę”.

18. Uchwała nr XXVI/148/08 Rady Gminy Duszniki z dnia 31 marca 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Dusznikach dla działki o nr 1021.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§7. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

19. Uchwała nr XXVI/149/08 Rady Gminy Duszniki z dnia 31 marca 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Dusznikach dla działki o nr 913/2 i 914/2.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały

wprowadzono zapis: „§9. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

20. Uchwała nr XXVI/150/08 Rady Gminy Duszniki z dnia 31 marca 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Mieściskach dla działki o nr 113/2.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§8. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

21. Uchwała nr XXVI/151/08 Rady Gminy Duszniki z dnia 31 marca 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Sękowie dla działki o nr 271.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§8. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

22. Uchwała nr XXVI/152/08 Rady Gminy Duszniki z dnia 31 marca 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Zakrzewku dla działki o nr 200.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§7. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

23. Uchwała nr XXVI/153/08 Rady Gminy Duszniki z dnia 31 marca

2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Ceradzu Dolnym dla działki o nr 246/5 i 246/6.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§7. 1. Na obszarze objętym planem znajduje się zewidencjonowane stanowisko archeologiczne będące pod opieką konserwatorską. 2. Dla archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, których zakres inwestor musi uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę”.

24. Uchwała nr X/52/03 Rady Gminy Duszniki z dnia 2 lipca 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów działalności gospodarczej w Wilczynie, Podrzewiu i Sękowie.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapisy: §14. 1. Ochronie podlegają cenne stanowiska archeologiczne, których położenie określa rysunek (na terenie obrębów Wilczyna i Sękowo). 2. Inwestor w przypadku podjęcia prac ziemnych w pobliżu stanowiska archeologicznego zobowiązany jest zlecić stały nadzór archeologiczno-konserwatorski nad całością prac ziemnych, celem sporządzenia ewidencji oraz skróconej dokumentacji naukowej obiektów zabytkowych, które zostaną zniszczone podczas prac budowlanych. 3. Inwestor winien w trybie pilnym nawiązać kontakt z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych w Poznaniu w celu ustalenia sposobu realizacji warunków konserwatorskich określonych w ust. 2. 4. Inwestor zobowiązany jest z siedmiodniowym wyprzedzeniem powiadomić Konserwatora Zabytków Archeologicznych w Poznaniu o terminie rozpoczęcia realizacji inwestycji i podać nazwę (nazwisko) wykonawcy w/w. nadzoru archeologicznego. 5. W razie przypadkowego odkrycia innych nie określono w ust. 1 obiektów archeologicznych podczas prac ziemnych należy, zgodnie z art. 22 i 24 ustawy o ochronie dóbr kultury, zabezpieczyć znalezisko i zgłosić ten fakt do Konserwatora Zabytków

Archeologicznych w Poznaniu. 6. Przystąpienie do jakichkolwiek prac ziemnych na terenie zabytkowym bez zezwolenia konserwatorskiego podlega sankcjom karnym określonym w wyżej wymienionej ustawie, a także rygorom przepisów o egzekucji świadczeń niepieniężnych, zawartych w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji”.

25. Uchwała nr XLIII/295/09 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 maja 2009 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Ceradzu Dolnym dla działki o nr ewid. 76/11 (przed podziałem).

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§10. 1. Na obszarze objętym planem znajduje się zewidencjonowane stanowisko archeologiczne będące pod opieką konserwatorską. 2. Dla archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, na które inwestor musi uzyskać pozwolenie Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.”

26. Uchwała nr L/355/09 Rady Gminy Duszniki z dnia 27 października 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Grzebienisku dla działki o nr ewid. 250/7 i 250/9.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§9. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

27. Uchwała nr L/356/09 Rady Gminy Duszniki z dnia 27 października 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Grzebienisku dla działki o nr ewid. 245/9.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§13. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy

niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

28. Uchwała nr L/357/09 Rady Gminy Duszniki z dnia 27 października 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Grzebienisku dla działki o nr ewid. 242/5.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§7. 1. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prowadzenia prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych. 2. Wniosek o pozwolenie na prowadzenie prac archeologicznych należy złożyć do właściwego konserwatora zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.”

29. Uchwała nr XLIII/296/09 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 maja 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Kunowie dla działek o nr ewid. 204, 206/7, 213, 215/5, 218, 219/1 i 220.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§12.1. Na obszarze objętym planem zlokalizowane są stanowiska archeologiczne będące pod ochroną konserwatorską. 2. Dla archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem lub zagospodarowaniem terenu, ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, których zakres inwestor musi uzgodnić z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.”

30. Uchwała nr XLVIII/339/09 Rady Gminy Duszniki z dnia 29 września 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu działalności gospodarczej, obejmującego działkę o numerze ewid. 3 w Podrzewiu.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§19.2. W przypadku odkrycia podczas prac ziemnych materiałów archeologicznych należy postępować zgodnie z przepisami odrębnymi.”

31. Uchwała nr L/358/09 Rady Gminy Duszniki z dnia 27 października 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Sędzinku dla części działki o nr ewid. 566.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§7. 1. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prowadzenia prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych. 2. Wniosek o pozwolenie na prowadzenie prac archeologicznych należy złożyć do właściwego konserwatora zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.”

32. Uchwała nr L/360/09 Rady Gminy Duszniki z dnia 27 października 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Sędzinku dla części działki o nr ewid. 517/14.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§8. 1. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prowadzenia prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych. 2. Wniosek o pozwolenie na prowadzenie prac archeologicznych należy złożyć do właściwego konserwatora zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.”

33. Uchwała nr L/361/09 Rady Gminy Duszniki z dnia 27 października 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Dusznikach dla części działki o nr ewid. 439.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§7. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

34. Uchwała nr LI/371/09 Rady Gminy Duszniki z dnia 24 listopada 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów działalności gospodarczej w Wilczynie, Podrzewiu i Sękowie.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§16.1. Ochroną, wynikającą z przepisów odrębnych, objęte są stanowiska archeologiczne. 2. Miejsca występowania stanowisk archeologicznych określa rysunek zmiany miejscowego planu. 3. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, których zakres inwestor winien uzgodnić z właściwą służbą ochrony zabytków, przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.”

35. Uchwała nr LIV/389/10 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Ceradzu Dolnym dla działek o nr ewid. 160, 161, 173, 174, 175, 176, 177.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§11. 1. W celu zachowania osi widokowej dla nowej zabudowy realizowanej wzdłuż ul. Okrężnej ustala się nieprzekraczalną linię zabudowy określoną na rysunku planu. 2. Ustala się, tam gdzie możliwe, w maksymalnym stopniu zachowanie cennego drzewostanu rosnącego wzdłuż ul. Okrężnej. 3. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prowadzenia prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych. 4. Wniosek o pozwolenie na prowadzenie prac archeologicznych należy złożyć do właściwego konserwatora zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.”

36. Uchwała nr LIV/390/10 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Ceradzu Dolnym dla działek o nr ewid. 250/1, 250/2, 250/3, 250/4, 250/5, 250/6, 250/7, 250/8, 250/10, 250/11, 250/12, 250/13, 250/14, 250/15, 250/16, 250/17, 250/18, 250/19, 250/20, 250/21, 250/22, 250/23 oraz 250/24.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§11. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy

niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej”

37. Uchwała nr LIV/388/10 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Dusznikach dla działki o nr ewid. 7.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§12. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

38. Uchwała nr LIV/391/10 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Dusznikach dla działek o nr ewid. 139/1 i 140/1.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§7. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

39. Uchwała nr LIV/393/10 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Dusznikach dla części działki o nr ewid. 540 (przed podziałem).

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§7. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

40. Uchwała nr LIV/394/10 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania

przestrzennego w Dusznikach dla działek o nr ewid. 297/9, 296 oraz części działki o nr ewid. 297/7.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§8. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

41. Uchwała nr LIV/395/10 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Dusznikach dla części działki o nr ewid. 191.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§7. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

42. Uchwała nr LX/432/10 Rady Gminy Duszniki z dnia 22 czerwca 2010 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar położony w południowo-wschodniej części Mieścisk.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§13. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej”

43. Uchwała nr LIV/387/10 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 stycznia 2010 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Sędzinku dla działki o nr ewid. 534/2.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§11.1. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prowadzenia prac ziemnych związanych

z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych. 2. Wniosek o pozwolenie na prowadzenie prac archeologicznych należy złożyć do właściwego konserwatora zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.”

44. Uchwała nr LIV/392/10 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 stycznia 2010 w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Sędzinku dla działek o nr ewid. 470/3, 471/3, 472/3, 499/2, 504/2, 505/2.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§10. W przypadku odnalezienia podczas prowadzenia prac ziemnych obiektów archeologicznych, należy niezwłocznie powiadomić właściwe organy służby ochrony zabytków, celem określenia warunków dopuszczających do realizacji inwestycji w zakresie ochrony archeologicznej.”

45. Uchwała nr VIII/39/11 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 kwietnia 2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego pomiędzy ulicami Jana Pawła II i ulicą Kolejową.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§6. Dla ochrony archeologicznej dziedzictwa kulturowego, ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem przedmiotowego terenu a wymagających prac ziemnych. Inwestor winien uzyskać pozwolenie na badania archeologiczne przed otrzymaniem pozwolenia na budowę.”

46. Uchwała nr IV/22/11 Rady Gminy Duszniki z dnia 25 stycznia 2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów działalności gospodarczej obejmującego działki o numerach ewidencyjnych 309/1 i 325/4 oraz część działki 305/1 w Sękwie.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§15. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prac ziemnych związanych z zabudowaniem

i zagospodarowaniem terenu, ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych, zakres których, inwestor winien uzgodnić z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.”

47. Uchwała nr XXII/129/12 Rady Gminy Duszniki z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Ceradzu Dolnym dla działki o nr ewid. 103.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: jeżeli podczas prowadzenia prac budowlanych, zostanie odkryty przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem należy wstrzymać wszelkie prace oraz powiadomić odpowiednie służby ochrony zabytków.”

48. Uchwała nr XXII/130/12 Rady Gminy Duszniki z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ewid. 127/15 w Ceradzu Dolnym.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: jeżeli podczas prowadzenia prac budowlanych, zostanie odkryty przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem należy wstrzymać wszelkie prace oraz powiadomić odpowiednie służby ochrony zabytków.”

50. Uchwała nr XXII/128/12 Rady Gminy Duszniki z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Ceradzu Dolnym dla działek o nr ewid. 206/1, 206/2, 207/1, 207/2 oraz 208.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas realizacji inwestycji; inwestor winien uzyskać pozwolenie właściwej służby ochrony

zabytków na ww. badania archeologiczne przed otrzymaniem pozwolenia na budowę.”

50. Uchwała nr XXII/126/12 Rady Gminy Duszniki z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Ceradzu Dolnym dla działki o nr ewid. 166/1.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: jeżeli podczas prowadzenia prac budowlanych, zostanie odkryty przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem należy wstrzymać wszelkie prace oraz powiadomić odpowiednie służby ochrony zabytków.”

51. Uchwała nr XXII/127/12 Rady Gminy Duszniki z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Ceradzu Dolnym dla działki o nr ewid. 238.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas realizacji inwestycji; inwestor winien uzyskać pozwolenie właściwej służby ochrony zabytków na ww. badania archeologiczne przed otrzymaniem pozwolenia na budowę.”

52. Uchwała nr XXII/131/12 Rady Gminy Duszniki z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie: uchwalenia Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ewid. 172/4 w Ceradzu Dolnym.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: jeżeli podczas prowadzenia prac budowlanych, zostanie odkryty przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem należy wstrzymać wszelkie prace oraz powiadomić odpowiednie służby ochrony zabytków.”

53. Uchwała nr XXII/131/12 Rady Gminy Duszniki z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Ceradzu Dolnym dla działek o nr ewid. 230/1 i 230/2.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas realizacji inwestycji; inwestor winien uzyskać pozwolenie właściwej służby ochrony zabytków na ww. badania archeologiczne przed otrzymaniem pozwolenia na budowę.”

54. Uchwała nr XXII/132/12 Rady Gminy Duszniki z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie: uchwalenia Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Dusznikach dla działki 298.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§6. Ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas inwestycji związanych z zagospodarowaniem i zabudowaniem przedmiotowego terenu, a wymagających prac ziemnych. Inwestor winien uzyskać pozwolenie na badania archeologiczne przed otrzymaniem pozwolenia na budowę.”

55. Uchwała nr XXII/135/12 Rady Gminy Duszniki z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Sękowie dla działki o nr ewid. 359/2.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: obowiązek prowadzenia badań archeologicznych podczas realizacji inwestycji; inwestor winien uzyskać pozwolenie właściwej służby ochrony zabytków na ww. badania archeologiczne przed otrzymaniem pozwolenia na budowę.”

56. Uchwała nr XXII/134/12 Rady Gminy Duszniki z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działki o nr ewid. 133/2 w Wierzei.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§6. W zakresie zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej ustala się: jeżeli podczas prowadzenia prac budowlanych, zostanie odkryty przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem należy wstrzymać wszelkie prace oraz powiadomić odpowiednie służby ochrony zabytków.”

57. Uchwała nr XXXIV/217/13 Rady Gminy Duszniki z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działki 152/1 w Grzebienisku.

Dla ochrony dziedzictwa archeologicznego w tekście uchwały wprowadzono zapis: „§6. Dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego, podczas prowadzenia prac ziemnych związanych z zabudowaniem bądź zagospodarowaniem terenu ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych. 2. Wniosek o pozwolenie na prowadzenie prac archeologicznych należy złożyć do właściwego konserwatora zabytków przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.

Zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wynikają z treści zawartej w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i każdorazowo są uzgadniane z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

9. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków na terenie gminy Duszniki prezentują zróżnicowany stan zachowania.

BRZOZA

ZESPÓŁ DWORSKI - usytuowany w południowej części wsi, powstał w 2 poł XIX w. dla Michała Sokolnickiego w dobrach jego żony, córki Leona Żeromskiego. W 1937 r. przeszedł we władanie rodu Jagielskich z Poznania, a w czasie wojny w ręce niemieckie. Obecnie własność prywatna. Dwór murowany, otynkowany, podpiwniczony, parterowy, z mieszkalnym poddaszem, na rzucie wydłużonego prostokąta

z piętrowymi ryzalitami, kryty dachem dwuspadowym. Obiekt obecnie nieużytkowany, wymaga podjęcia prac remontowych. Budynek dworu otacza park krajobrazowy o pow. ok. 4 ha, częściowo zdewastowany. Do dworu od strony północnej wiedzie droga dojazdowa z bramą i murem. Na wschód od bramy znajduje się aleja, przy której figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem, z 1871 r. Uszczuplony drzewostan tworzą głównie rodzime gatunki - dęby, graby, jesiony, brzozy, kasztanowce. Park wymaga przeprowadzenia prac rewaloryzacyjnych.

CERADZ DOLNY

PARK założony w stylu krajobrazowym w 2 poł. XIX w. o powierzchni 9,28 ha, ze stawami i starym drzewostanem, wśród którego modrzewie, świerki, topole, olszyny, dęby szypułkowe. Zachowany fragmentarycznie układ kompozycyjny. Zieleń uporządkowana w części północnej, na pozostałym obszarze występuje duża ilość samosiewów, dziczałych, nadmiernie rozrastających się krzewów. Zachowane elementy układu parkowego wymagają podjęcia prac rewaloryzacyjnych.

DUSZNIKI

KOŚCIÓŁ parafialny. p.w. św. Marcina, późnogotycki, zbudowany w 1 poł. XVI w. Parafia wydzielona z rozległej parafii bukowskiej w XII w. Po raz pierwszy wspomniana w aktach kościelnych w 1417 r. Budowla murowana, orientowana. Zniszczona przez pożar w 1758 r., restaurowana w 1760, 1830 i 1891 r. W latach 1903-04 rozbudowana o jedno przęsło oraz neogotycką fasadę zachodnią z wieżą na sygnaturkę. W latach 1912-1913 dobudowano zakrystię i neogotycką nawę boczną od północy, przemurowano okna i maswerki, wykonano polichromię na sklepieniach. W latach 1998-2001 przeprowadzone zostały prace malarskie we wnętrzu kościoła, wymieniono instalację elektryczną. W 2003 r. naprawiono pokrycie dachu sygnaturki. Obecnie kościół znajduje się w dobrym stanie. PLEBANIA usytuowana na zachód od kościoła. Zbudowana pod koniec XVIII w. w stylu późnobarokowym, rozbudowana od strony południowej na pocz. XX w. Wzniesiona na rzucie prostokąta, parterowa z wysokim mieszkalnym poddaszem, nakryta dachem mansardowym z wystawkami. W 1998 r. przeprowadzono remont kapitalny dachu wraz z wymianą

pokrycia na blachę. Plebania jest w dobrym stanie technicznym, prace naprawczo-remontowe przeprowadzane są na bieżąco.

KOŚCIÓŁ ewangelicki, wybudowany w 1866 r., użytkowany przez parafię ewangelicką do wybuchu II wojny światowej, obecnie stanowi własność gminy Duszniki. Nieużytkowany. Murowany z cegły, na rzucie prostokąta, z węższym pięciobocznym prezbiterium od wschodu, prostokątną zakrytą od południa i trójkondygnacyjną kwadratową wieżą od zachodu zwieńczoną ostrosłupowym hełmem. Dwuspadowy dach pokryty dachówką ceramiczną, karpiówką. W latach 2001-2002 przeprowadzono kapitalny remont dachu. Renowacji wymaga drewniany strop i wnętrze. Budynek zabezpieczony, w stanie dostatecznym.

PARK dworski założony w poł. XIX w. o charakterze krajobrazowym. W północno-wschodniej części założenia usytuowany jest dwór zbudowany ok. 1848 r. (nie wpisany do rejestru zabytków). Zmieniony układ komunikacyjny i kompozycyjny dostosowano do współczesnych potrzeb (budynek użyteczności publicznej). Wśród starodrzewu wyróżnić należy takie gatunki jak: dąb szypułkowy, platan klonolistny, sosna wejmutka. Zieleń na bieżąco porządkowana i pielęgnowana.

Park stanowi własność Gminy Duszniki.

NIEWIERZ

PARK krajobrazowy z 2 poł. XIX w., obecnie bardzo zaniedbany. Od bramy wiedzie aleja klonowo-lipowa do dawnej rezydencji (budynek nie ujęty w rejestrze zabytków, nieużytkowany). Wzdłuż zachodniej i północnej granicy parku zachowane fragmentarycznie żywopłoty grabowe. Większość zadrzewień koncentruje się wokół obecnie bardzo zamulonych cieków wodnych i usytuowanego we wschodniej części parku stawu. Teren parku porośnięty dzicząłą roślinnością. W drzewostanie dominują m.in. okazałe modrzewie, dęby, lipy, topole i buki. Park wymaga prac porządkowo-pielęgnacyjnych. Własność prywatna.

PODRZEWIE

ZESPÓŁ DWORSKI położony w północno-wschodniej części wsi, przy szosie Poznań-Pniewy. Powstał dla niemieckich właścicieli, Theodora i Alberta Bonsse. Dwór wzniesiono w 1910 r. Budynek murowany z cegły,

otynkowany, podpiwniczony, dwukondygnacyjny z asymetrycznie usytuowanymi ryzalitami, nakryty dachami mansardowymi pokrytymi dachówką. Budynek po remoncie kapitałnym zakończonym w 1999 r., został dostosowany do funkcji hotelowo-restauracyjnej. Stan zachowania dobry.

PARK obecnie znacznie zredukowany powierzchniowo. Od północy jego granicę wyznacza szosa Pniewy-Poznań, od południa park graniczy z podwórzem folwarcznym. Przetrzebiony drzewostan parkowy stanowią rodzime gatunki, takie jak: lipa, akacja, brzoza, dąb. Obecnie park jest dobrze utrzymany, z nowymi nasadzeniami, pielęgnowanym podszytem, elementami małej architektury ogrodowej, wytyczonymi alejkami spacerowymi. Niezbędne prace porządkowo-sanitarne przeprowadzane na bieżąco.

Zespół dworsko-parkowy jest własnością prywatną.

SARBIA

PARK krajobrazowy z k. XIX w., o powierzchni 6,75 ha. Założony w południowej części wsi, jako otoczenie nieistniejącego już dworu. Posiada kształt regularnego wieloboku rozwiniętego wzdłuż osi północny-wschód- południowy zachód. Od północy i wchodu granicę parku wyznacza szosa Sędziny - Wilczyna. Od zachodu graniczy z podwórzem folwarcznym, a od południa z polami uprawnymi. Prace pielęgnacyjne prowadzone są jedynie w minimalnym stopniu w części północno-zachodniej. Na pozostałym obszarze wskutek braku pielęgnacji nastąpił nadmierny rozrost samosiewów i zdziczałych krzewów. Zatarciu uległ układ dróg wewnętrznych i pierwotna kompozycja. Własność prywatna.

SĘDZINY

ZESPÓŁ PAŁACOWY z XVIII i XIX w., usytuowany w centralnej części wsi, która do poł. XIX w. należała do rodziny Chłapowskich. Następnymi właścicielami została niemiecka rodzina Oppenów, która w latach 1847-1857 wznosi zabudowania folwarczne i budynek mieszkalny. Od 1890 r. do 1918 r. właścicielami są Antoni Wandelt i jego spadkobiercy, wtedy też następuje rozbudowa całego zespołu wraz z pałacem, który zostaje podniesiony o jedną kondygnację. Pałac w stylu neoklasycystycznym,

wzniesiony na ceglany, wysokim fundamencie, częściowo podpiwniczony, na rzucie wydłużonego prostokąta, dwukondygnacyjny, nakryty wysokim dachem czterospadowym pokrytym ceramiczną dachówką karpiówką. W budynku od 30 lat nie przeprowadzono istotnych prac konserwacyjnych i remontów. Obecnie nieużytkowany – niszczeje. Własność prywatna.

OFICYNA północna z 4 ćw. XIX w., wzniesiona na miejscu starszej z wykorzystaniem jej piwnic i częściowo murów. Obiekt zachował charakterystyczną bryłę z dachem o wysuniętych okapach, natomiast w dużym stopniu przekształcone zostały jego elewacje. Murowany z cegły, tynkowany, parterowy z użytkowym poddaszem, nakryty dachem dwuspadowym pokrytym eternitem. Obecnie budynek wymaga naprawy i osuszenia spękanych murów, wymiany stropów i pokrycia dachowego. Własność prywatna.

OFICYNA południowa z 4 ćw. XIX w., wzniesiona na miejscu starszej z wykorzystaniem jej piwnic i częściowo murów. Budynek murowany z cegły, tynkowany, częściowo podpiwniczony, parterowy z mieszkalnym poddaszem, nakryty dachem dwuspadowym o wysuniętych okapach, pokrytym eternitem. Budynek zamieszkały, wymaga naprawy tynków i wymiany pokrycia dachowego. Własność prywatna.

PARK krajobrazowy z 1 poł. XIX w., pierwotnie o powierzchni ok. 3 ha, obecnie zredukowany powierzchniowo z przetrzebionym drzewostanem, całkowicie zatartym układem kompozycyjnym i komunikacyjnym. Stan zachowania bardzo zły. Własność prywatna.

SĘKOWO

PARK krajobrazowy, założony w 2 poł. XIX w., o powierzchni 3,36 ha. Wjazd na teren parku i pierwotne ciągi komunikacyjne zatarte. Z pierwotnego zadrzewienia pozostały nieliczne egzemplarze dębu i lipy. Zachodnia część parku zadrzewiona jest intensywniej niż centralna i wschodnia, m.in. ciągnie się tutaj pas zadrzewiony głównie bzem i głogiem. W pobliżu dworu (obiekt ujęty w ewidencji) park szpecą samowolnie pobudowane budynki gospodarcze (szopki, garaże). Rowy i kanały, które regulowały obieg wodny w parku, uległy trudnej do

usunięcia dewastacji. Widać wieloletnie zaniedbania, brak jakichkolwiek prac porządkowych i sanitarnych. Stan zachowania zły, na części parku urządzone boisko do piłki nożnej, pozostała część zaniedbana i nieużytkowana. Współwłasność Gminy (większa część) i RKS Wilczyna.

WILCZYNA

KOŚCIÓŁ parafialny p.w. św. Jadwigi wzniesiony został w 1 poł. XVI w., w miejscu wcześniejszej, drewnianej świątyni. Rozbudowany w latach 1890-1900 r. o transept i prezbiterium, dostawione od wschodu. Budowla murowana, kryta wysokimi dachami dwuspadowymi z dachówki karpiówki, nad prezbiterium dach trójpołaciowy, wieżyczka na sygnaturkę kryta blachą. W południowo-zachodnim narożniku cylindryczna wieżyczka. Elewacje nawy, transeptu i prezbiterium oszkarpowane. Pierwotny kościół późnogotycki był wzniesiony na rzucie prostokąta, po dobudowaniu transeptu i wielobocznie zamkniętego prezbiterium obecnie tworzy plan krzyża łacińskiego. W roku 1968 przełożono pokrycie dachu, w 1995 r. przeprowadzono drugi z kolei remont pokrycia dachowego, a w latach 2002 - 2003 przeprowadzono remont wieży kościoła, prace remontowe konstrukcji więźby kościoła, wymieniono całą konstrukcję drewnianą nawy gotyckiej i położono nowe pokrycie dachowe na całym kościele. W 2008 r. odnowiono wewnątrz. Obecnie stan budynku jest dobry.

PARK dworski z XIX/XX w., o powierzchni 1,00 ha. Stary drzewostan przetrzebiony, na całej powierzchni nastąpił niekontrolowany rozrost samosiewów, podszyt zachwaszczony, widoczny brak jakichkolwiek prac porządkowych czy sanitarnych. Stan zachowania bardzo zły. Własność RKS Wilczyna.

ZAKRZEWKO

ZESPÓŁ PAŁACOWY usytuowany w północno-zachodniej części wsi. Powstał dla ówczesnej właścicielki wsi hr. Izabeli Tyszkiewicz. Pałac zbudowano ok. 1890 r., a w 1913 r. dokonuje jego rozbudowy o oficynę od wschodu i wieżę od zachodu kolejny właściciel, Rudolf Miechowski; w rękach jego rodziny majątek pozostawał do 1945 roku. Pałac usytuowany jest na terenie parku krajobrazowego, w jego wschodniej części, szczytem zachodnim do drogi, od której oddzielony jest murem.

Budynek na fundamencie z ciosów granitowych, murowany, otynkowany, podpiwniczony. Rzut dworu na planie wydłużonego prostokąta, z gankiem wejściowym w dłuższym boku. Bryła budynku zróżnicowana, zasadnicza część środkowa jest wydłużonym prostopadłościanem nakrytym dachem dwuspadowym, krytym dachówką karpiówką, z wysoką wystawką. W części zachodniej fasady dominuje trójkondygnacyjna wieża. Budynek w trakcie remontu.

PARK krajobrazowy z lat 80. XIX w. o powierzchni niespełna 2 ha. W północno-wschodnim narożniku parku znajduje się brama wjazdowa, przez którą prowadzi główna droga do pałacu wysadzana lipami i kasztanowcami. Układ przestrzenny i komunikacyjny obecnie zatarty. Zwarty masyw zadrzewienia znajduje się jedynie w centralnej części parku i wzdłuż jego granic, wiele z nich to samosiejki drzew i krzewów. Prace pielęgnacyjne prowadzone są jedynie w minimalnym stopniu. Zespół pałacowo-parkowy jest własnością prywatną.

10. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie

Gmina Duszniki nie posiada opracowanego planu zagospodarowania przestrzennego dla całego obszaru gminy, będącego prawem miejscowym. Z punktu widzenia ochrony konserwatorskiej jest to istotne zagrożenie dla zabytków nieruchomych. Bowiem ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy jest jedną z czterech form ochrony wymienionej w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Pozostałe, wpis do rejestrów zabytków, dotyczy wybranych grup obiektów, zaś uznanie za pomnik historii lub utworzenie parku kulturowego obecnie gminy nie dotyczy. Nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 18 marca 2010 r. wprowadziła w art. 7 pkt 4 dodatkową formę ochrony m. in. w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz w decyzji o warunkach zabudowy, jednakże nie wszystkie inwestycje realizowane są w oparciu o w/w decyzje, a remonty obiektów figurujących w gminnej ewidencji zabytków nie zawsze wymagają pozwoleń na budowę, które wydawane jest w uzgodnieniu z konserwatorem zabytków. Brak

szczegółowych zapisów w planach zagospodarowania przestrzennego może spowodować daleko idące przekształcenia przestrzenne, materiałowe i architektoniczne.

Do istotnych zagrożeń obiektów zabytkowych na terenie gminy należy zaliczyć tzw. zagrożenia techniczne. Pierwotny układ komunikacyjny, na który nałożone są wszelkie współczesne rozwiązania drogowe, kumuluje się niekorzystnie w odniesieniu do wszelkich budowli, szczególnie zaś tych, które są obiektami zabytkowymi. Emisje gazów, zanieczyszczeń atmosferycznych, to następna z przyczyn degradujących elewacje pokryte tynkami tradycyjnymi.

Wśród istotnych zagrożeń wymienić trzeba również indywidualne postawy oraz przypisane im wartości, które dla człowieka będącego ich nosicielem są wyznacznikiem działań skutkujących decyzjami nie zawsze pomyślnymi dla substancji zabytkowej. Przejawia się to w dowolnym przerabianiu, poprawianiu budynków z naruszeniem wszelkich zasad, którym poddana jest substancja zabytkowa. Likwidacja oryginalnych elementów dekoracji architektonicznej, zdobionej stolarki okiennej i drzwiowej, wprowadzanie współczesnych materiałów budowlanych typu blacha dachówkowa w miejsce ceramicznych pokryć dachowych, okien z PCV oraz ocieplanie płytami styropianowymi, prowadzi do degradacji pojedynczych obiektów, a także całych obszarów starej zabudowy.

Do obszarów zagrożonych zaliczyć należy również dawne zespoły folwarczne. Brak nowych funkcji dla obiektów architektonicznych związanych z dawną zabudową folwarczną i niewielka możliwość wykorzystania starych budynków do nowoczesnej produkcji powoduje opuszczenie, a w konsekwencji niszczenie obiektów.

Przemiany społeczne to proces. Jego dynamika, ostrość, ukierunkowania, szczególnie te będące wynikiem globalnych zawirowań społecznych, a do takich niewątpliwie należy zaliczyć II wojnę światową, doprowadziły do wyludnienia wielu wsi i przysiółków zamieszkałych przez ludność pochodzenia niemieckiego. Pozostałości tych wspólnot, jakimi są licznie zachowane na terenie gminy cmentarze, ulegają powolnej i zdaje się nieodwracalnej zagładzie. Istniejące na terenie gminy Duszniki

nieczynne cmentarze ewangelickie, to dziś już przysłowiowy punkt na mapie. Zniszczone i zdewastowane, zachowane fragmentarycznie nagrobki, zieleń cmentarna zdominowana samosiejkami drzew i zdziczałymi krzewami, całość układu nieczytelna, często trudno dostępna. Nie budzą one żadnych emocji, gdyż nie pełnią żadnej funkcji w lokalnych społecznościach.

Momentem wszak najistotniejszym są możliwości finansowania prac przy obiektach zabytkowych przez różne kategorie osób i instytucji nimi władającymi, gdzie często realne potrzeby znacznie przekraczają kwoty nań przeznaczane. Element finansowy w znaczący sposób hamuje realizację najciekawszych nawet projektów rewitalizacyjnych.

11. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

11.1. Gminna ewidencja zabytków

Przepisy art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakładają na wójta gminy obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków. Dla gminy Duszniki ewidencję zabytków nieruchomości opracowano w 2008 r.

W roku 2014 dokonano aktualizacji gminnej ewidencji zabytków. Wykonano karty adresowe obiektów zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych i wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. Będzie ona podlegała okresowej aktualizacji, w porozumieniu z konserwatorem zabytków, polegającej na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących, gruntownie przebudowanych, które utraciły cechy zabytkowe, uzupełnianiu o nowe obiekty oraz zmiany stanu prawnego obiektu, jak aktualne formy ochrony.

Zgodnie z w/w Rozporządzeniem, w 2014 r. została wykonana gminna ewidencja zabytków archeologicznych, obejmująca karty stanowisk archeologicznych;

- uzupełnianie i weryfikowanie ewidencji zabytków archeologicznych

poprzez włączanie informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP, zgodnie z informacjami przekazywanymi przez WUOZ w Poznaniu,

- sporządzenie elektronicznej, systematycznie aktualizowanej bazy informacji o stanowiskach archeologicznych wytypowanych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków do wpisania do rejestru zabytków, w celu uwzględnienia ich w dokumentach planistycznych i inwestycyjnych gminy.

11.2. Edukacja i promocja w zakresie ochrony zabytków

- włączenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę,
- organizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych, prezentacja najcenniejszych obiektów zabytkowych i ich historii,
- publikacja folderu prezentującego najważniejsze obiekty zabytkowe na terenie gminy oraz założenie strony internetowej związanej z tą problematyką,
- udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz „*Programu opieki nad zabytkami Gminy Duszniki*” na stronie internetowej Urzędu Gminy w Dusznikach,
- uwzględnienie obiektów zabytkowych przy wyznaczaniu nowych tras turystycznych i ścieżek dydaktycznych,
- ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania dla celów turystycznych,
- udział w szkoleniach i konferencjach poświęconych ochronie dziedzictwa kulturowego,
- organizacja gminnego konkursu na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i instytucjami w zakresie popularyzacji ochrony dziedzictwa kulturowego,

- udział w cyklicznych imprezach – wystawach, targach, festynach historycznych – promujących region, w tym dziedzictwo kulturowe,
- współpraca z sąsiednimi samorządami w celu włączenia lokalnych szlaków turystycznych w system ponadregionalny.

11.3. Działania zmierzające do poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego

- informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków,
- merytoryczna pomoc właścicielom obiektów zabytkowych w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na odnowę zabytków,
- aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych,
- renowacja obiektów zabytkowych będących własnością Gminy,
- udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków nie będących własnością Gminy,
- rozważenie możliwości wprowadzenia ulg podatkowych dla właścicieli obiektów figurujących w gminnej ewidencji zabytków, warunkowane podjęciem działań zmierzających do ich zabezpieczenia i konserwacji.

11.4. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów gminnego programu opieki nad zabytkami

Obiektami wpisanymi do rejestru zabytków, stanowiącymi własność Gminy są: dawny kościół ewangelicki i park dworski w Dusznikach oraz park dworski w Sękowie. Kościół obecnie nieużytkowany, zabezpieczony, zachowany w dostatecznym stanie, po przeprowadzonych podstawowych pracach remontowych. W 2015 r. wykonana zostanie ekspertyza techniczna aktualnego stanu obiektu. W kolejnym roku zlecony zostanie projekt remontu i adaptacji na cele kulturalne (wystawy czasowe, koncerty). Po określeniu wielkości środków finansowych przeznaczonych na ten cel, złożone zostaną wnioski o dofinansowanie prac ze źródeł

zewnętrznych. Remont obiektu planowany jest po uzyskaniu dofinansowania. Do tego czasu Gmina będzie systematycznie przeprowadzała podstawowe prace zabezpieczające i naprawcze, aby nie dopuścić do pogorszenia stanu technicznego obiektu.

Park w Dusznikach będzie na bieżąco pielęgnowany, utrzymywany w dobrym stanie. Zakres prac uwarunkowany będzie każdorazowo konstruowanym corocznie budżetem, który określi wielkość środków finansowych przeznaczonych na ten cel. W 2015 r. przygotowane zostaną wnioski o dofinansowanie prac związanych z porządkowaniem zieleni do Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu.

W złym stanie jest park w Sękowie. Ze względu na znaczące przekształcenia pierwotnego układu kompozycyjnego, podjęte zostaną działania zmierzające do jego uporządkowania; budowa ciągów komunikacyjnych, likwidacja „dzikiej zabudowy”, uporządkowanie zieleni. Z uwagi na duże ubytki dawnego drzewostanu, opracowany zostanie projekt nasadzeń uzupełniających.

Pozostałe obiekty nie są własnością Gminy, w związku z tym nie ma ona możliwości bezpośredniego sprawowania opieki nad nimi. Natomiast działania pośrednie, wynikające z ustawy o ochronie zabytków oraz polityki prowadzonej przez Gminę sprowadzają się do:

- promowania najcenniejszych zabytków z terenu gminy,
- uwzględniania dziedzictwa kulturowego przy sporządzaniu dokumentów planistycznych,
- wspierania poczynań właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z ich właściwym użytkowaniem i utrzymaniem,
- kształtowania społecznej potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego (społeczni opiekunowie zabytków),
- edukacji społeczeństwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez:
 - prowadzenie i doskonalenie edukacji na rzecz ochrony zabytków na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji lokalnych,

- popularyzację wszelkiego rodzaju konkursów promujących wiedzę z zakresu szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego.

12. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Podmiotem formułującym gminny program opieki nad zabytkami jest samorząd gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych. Samorząd ma oddziaływać na różne podmioty związane z obiektami zabytkowymi, w tym również na mieszkańców gminy w celu wywołania w nich pożądanых zachowań prowadzących do realizacji zamierzonych celów. Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Duszniki wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, społeczne, koordynacji i kontroli.

1. Instrumenty prawne:

- programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- dokumenty wydane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,
- uchwały Rady Gminy (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zwolnienia i ulgi dla właścicieli obiektów zabytkowych).

2. Instrumenty finansowe:

- środki własne zatwierdzone uchwałą Rady Gminy,
- dotacje,
- subwencje,
- dofinansowania.

3. Instrumenty społeczne:

- uzyskanie poparcia lokalnej społeczności dla programu poprzez sprawną komunikację,
- edukacja i tworzenie świadomości potrzeby istnienia

i ochrony dziedzictwa kulturowego w lokalnej społeczności,

- współpraca z organizacjami społecznymi.

4. Koordynacja i kontrola

- gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania obiektów, prowadzonych pracach remontowych i konserwatorskich,
- utworzenie w ramach organizacyjnych Urzędu Gminy w Dusznikach zespołu koordynującego realizację poszczególnych zadań wynikających z ustaleń programu opieki nad zabytkami.
- wewnętrzne okresowe sprawozdania z realizacji niniejszego programu.

13. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wójt gminy zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez radę gminy.

Do wykonania powyższego zadania utworzony zostanie zespół koordynujący, monitorujący niniejszy program poprzez:

- a) analizę i ocenę przebiegu realizacji,
- b) analizę i ocenę stopnia uzyskanych efektów.

14. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie, co wiąże się m.in. z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie

i finansowanie wspomnianych robót jest jej zadaniem własnym.

Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy **zabytkach wpisanych do rejestru zabytków** mogą ubiegać się o ich dofinansowanie ze środków m.in.:

1. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Zasady finansowania opieki nad zabytkami określa ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami, art. 71-83. Szczegółowe uregulowania w tym zakresie zawiera Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. Nr 112, poz. 940).

Program operacyjny *DZIEDZICTWO KULTUROWE* realizowany jest w ramach corocznie ogłaszanych priorytetów.

Witryna internetowa: <http://www.mkidn.gov.pl>

2. Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu

Ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Wielkopolski. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 74 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Witryna internetowa: <http://www.wosoz.bip-i.pl/public>

3. Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Departament Kultury

W ramach otwartego konkursu ofert na zadania publiczne Województwa Wielkopolskiego w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego – ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Witryna internetowa: <http://www.bip.umww.pl>

4. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

Na zadania związane z ochroną i kształtowaniem przyrody.

Witryna internetowa: <http://www.wfosgw.poznan.pl>

Działania o charakterze strategicznym i ponadregionalnym mogą liczyć na finansowanie z funduszy europejskich, m.in. Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014. Pomoc finansowa udzielana jest w 8 obszarach priorytetowych, w tym „Ochrona dziedzictwa kulturowego”. Dysponentem środków przeznaczonych na ten cel jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Wymienione źródła finansowania są wskazówką dla właścicieli obiektów zabytkowych. Szczegółowe informacje dotyczące rodzaju finansowanych zadań, uprawnionych wnioskodawców, trybu składania wniosków, kryteriów oceny i warunków rozliczenia można znaleźć na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.

UZASADNIENIE

Program opieki nad zabytkami jest dokumentem określającym cele i zadania administracji państwowej i samorządów w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami nakłada na gminę art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 j.t.).

Program opieki nad zabytkami sporządza się na okres 4 lat w celu ukierunkowania działań samorządu gminnego, mających na celu poprawę stanu zachowania i utrzymania zasobów dziedzictwa kulturowego gminy. „Program Opieki nad Zabytkami Gminy Duszniki na lata 2015-2018” charakteryzuje zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Duszniki oraz zakłada kierunki działań dla realizacji niniejszego programu.

Projekt „Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Duszniki na lata 2015-2018”, zgodnie z art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2013 r. poz. 594 j.t.), został przedłożony do zaopiniowania Wielkopolskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, który wyraził pozytywną opinię.

Wobec powyższego podjęcie niniejszej uchwały uważa się za uzasadnione.